

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Eva Horčíčáková

Trestněprávní odpovědnost právnických osob
na úseku ochrany životního prostředí

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): prosinec 2013

Závazné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

Podpis

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Milanu Damohorskému, DrSc. za odborné vedení a inspirující rady při vypracování této diplomové práce a rovněž svým nejbližším za podporu během celého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Obecná část	2
1.1. Deliktní odpovědnost v ochraně životního prostředí	2
1.1.1. Obecný výklad o deliktní odpovědnosti.....	3
1.1.2. Správní odpovědnost za správní delikty.....	3
1.1.3. Trestněprávní odpovědnost v ochraně životního prostředí	7
1.2. PO a trestní odpovědnost	9
1.2.1. Pojem právnické osoby	9
1.2.2. Pravá a nepravá trestní odpovědnost právnických osob.....	14
1.2.3. Důvody pro a proti zavedení pravé trestní odpovědnosti v ČR	15
2. Cesta k nové právní úpravě v ČR	18
2.1. Mezinárodněprávní nástroje.....	18
2.2. Nástroje ES/EU	20
2.3. Proces přijímání nové právní úpravy o TOPO v ČR.....	24
3. Hmotné a procesní otázky trestní odpovědnosti PO.....	28
3.1. Přičitatelnost jednání právnické osobě v TOPO	28
3.2. Okruh trestných činů, za které právnická osoba odpovídá	30
3.2.1. Statistický přehled	32
3.2.2. Vybrané skutkové podstaty	33
3.2.3. Shrnutí	35
3.3. Zánik trestní odpovědnosti právnické osoby.....	36
3.3.1. Účinná lítost	36
3.3.2. Promlčení.....	39
3.4. Sankce	40
3.4.1. Trest zrušení právnické osoby.....	41
3.4.2. Trest zákazu činnosti.....	42
3.4.3. Peněžitý trest	43
3.5. Procesní otázky	43
3.5.1. Vztah řízení proti právnickým osobám k řízením o správním deliktu.....	44

3.5.2. Společné řízení	45
3.6. Shrnutí	45
4. Komparace se zahraničními úpravami.....	47
4.1. Příklady z kontinentální právní oblasti a obecný přehled úprav jednotlivých evropských zemí.....	47
4.2. Slovensko – právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob jako doplněk trestního kodexu	48
4.2.1. Zavedení pravé trestní odpovědnosti.....	48
4.2.2. Ochranná opatření	50
4.2.3. Aplikační praxe	51
4.3. Polsko.....	52
4.3.1. Základy polské úpravy	53
4.3.2. Sankce	56
4.3.3. Procesní úprava	57
4.3.4. Aplikační praxe	58
4.4. Shrnutí	59
5. Možnosti uplatnění TOPO v praxi.....	60
5.1. Inspirace v rozhodnutích o správních deliktech.....	60
5.2. Inspirace v rozhodnutích o trestných činech proti životnímu prostředí spáchaných FO	63
5.3. Dosavadní výsledky aplikace TOPO	66
5.4. Shrnutí	66
6. Závěr	68
7. Seznam zkratek	72
8. Seznam použité literatury	73
9. Abstrakty v českém a anglickém jazyce	78
9.1. Abstrakt :.....	78
9.2. Abstract :	78
10. Resumé.....	79
11. Klíčová slova – Key words	80

Úvod

Práce si klade za cíl představit a zhodnotit novou právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob v České republice, která se stala součástí právního řádu přijetím zákona č.418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, a během krátké doby nabyla i účinnosti. Byly použity metody deskripce, analýzy a syntézy a také komparace. Práce je psána dle právního stavu ke dni 30.prosince 2013.

První kapitola je zaměřena na výklad pojmů, které jsou pro naplnění tématu nepostradatelné, byť toto spadá spíše do oblasti teorie práva. Výkladový text je mírně oživen judikaturou, především v části týkající se správních deliktů, a údaji ze statistik. V části týkající se výkladu pojmu právnické osoby je rovněž zohledněna rekodifikace soukromého práva. Kapitola je završena posouzením argumentů uváděným proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob.

Druhá kapitola se zabývá dlouhou cestou České republiky k přijetí trestní odpovědnosti právnických osob v podobě platné a účinné právní úpravy s převážným zaměřením na a prameny mezinárodního a evropského práva. Závěrem je představen původní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2004.

V třetí kapitole je podrobněji představena v současnosti platná a účinná právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob. Nejedná se o detailní popis zákona, neboť není cílem práce opisovat zákon, výklad je spíše zaměřen na základní stavební kameny úpravy, potažmo na zajímavosti a novinky, které nová právní úprava přinesla.

Čtvrtá kapitola obsahuje komparaci se zahraničními úpravami, podrobněji je rozebrána slovenská a polská právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob.

V páté kapitole jsou předkládána vodítka pro aplikaci nové právní úpravy výběrem relevantní judikatury. V závěru kapitoly je rovněž zhodnocena dvouletá doba účinnosti nové právní úpravy a doporučení de lege ferenda.

1. Obecná část

V této kapitole je poskytnut obecný výklad základních pojmů podstatných pro téma práce doplněný o příklady judikatury a informacemi ze statik.

1.1. Delikt ní odpovědnost v ochraně životního prostředí

Delikt ní odpovědnost v ochraně životního prostředí je zakotvena v ústavním pořádku České republiky, konkrétně v preambuli a článku 7 Ústavy České republiky a dále pak v článku 35 Listiny základních práv a svobod. Již v preambuli Ústavy ČR je vyjádřen závazek občanů ČR jako demokratického právního státu k odhodlání *společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní bohatství*, jež dokumentuje ekologický příklon¹, který je dále rozvinut v článku sedmém, jež ukládá státu povinnost dbát *o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodních zdrojů*. Autorem tohoto ustanovení byl Václav Havel, který ho ve svém doplňujícím návrhu k původnímu vládnímu návrhu Ústavy ČR předložil rozšířený o ochranu rovnováhy přírodního bohatství a druhovou rozmanitost. Jeho návrh byl však ve finále prosazen ve zkrácené podobě, jak je znám dnes.²

Ve sféře lidských práv koresponduje tato ústavní povinnost státu se zaručeným právem každého na příznivé životní prostředí, včetně informací o něm, a dále se zákazem působícím vůči každému při výkonu jeho práv ohrožovat či poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. K použitelnosti těchto práv a povinností v praxi je třeba speciálních prováděcích zákonů, jimiž jsou zejména zákon č.17/1992Sb., o životním prostředí, kde je v § 2 legálně vymezen pojem životního prostředí a zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v němž je konkretizováno, co se ochranou přírody a krajiny rozumí.³

---

1 BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky*. Praha: Linde, 2010, 1533 s. ISBN 978-807-2018-147, Str. 23.,

2 BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky*. Praha: Linde, 2010, 1533 s. ISBN 978-807-2018-147, Str. 131

3 BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky*. Praha: Linde, 2010, 1533 s. ISBN 978-807-2018-147. Str. 132 – 133.

1.1.1. Obecný výklad o delikt ní odpovědnosti

Pro definování delikt ní odpovědnosti je nezbytné vymezit pojem právního deliktu. Jde o situaci, kdy je subjektem porušena nebo není splněna určitá právní povinnost. Takové porušení či nesplnění právní povinnosti zakládá nový sekundární právní vztah akcesorické povahy k primárnímu právnímu vztahu. Tato povinnost může případně též vzniknout v důsledku protiprávního stavu. Právní delikty se dělí v souladu s klasifikací právní odpovědnosti.

Právní odpovědnost je zvláštním druhem právního vztahu, vznikajícího v důsledku porušení právní povinnosti a spočívajícího ve vzniku nové (sekundární) povinnosti sankční povahy.⁴ Lze ji dělit na odpovědnost veřejnoprávní, do níž spadá odpovědnost trestní, správní a disciplinární, a na soukromoprávní, která obsahuje několik poddruhů, například odpovědnost za škodu, za vady, z prodlení, z bezdůvodného obohacení apod. Do veřejnoprávní oblasti se řadí také zvláštní druhy odpovědnosti, a to ústavní a mezinárodněprávní. Toto třídění však neznamená, že subjektu může vzniknout z jeho jednání jen jeden druh odpovědnosti, jelikož subjekt jedním jednáním může založit více druhů odpovědností.⁵ Pro účely tématu práce je následující text zaměřen na veřejnoprávní odpovědnost a veřejnoprávní delikty, konkrétně na trestní odpovědnost a trestné činy a správní odpovědnost a správní delikty.

U veřejnoprávních deliktů vzniká odpovědnostní vztah mezi delikventem na straně jedné a státem nebo jinou veřejnoprávní korporací na straně druhé, nikoli poškozeným ve smyslu soukromoprávním.

1.1.2. Správní odpovědnost za správní delikty

Správní odpovědnost za správní delikty není v českém právním řádu upravena v uceleném kodexu, přestože téměř každý zákon z oboru správního práva v sobě obsahuje ustanovení o správních deliktech, čímž dochází ke stavu, kdy zde existuje přes dvě stovky zákonů zakotvující skutkové podstaty správních deliktů. Dalším nedostatkem je neexistence legální definice obecného pojmu *správní delikt*,

---

⁴ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. ISBN 80-738-0233-3.. str.140.

⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Aleš Čeněk, 2004, 343 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7385-6., str182 a nasl.

přestože odborná literatura jeho obecné vymezení nabízí, když za správní delikt označuje takové protiprávní jednání, jehož znaky jsou stanoveny zákonem, za které ukládá správní orgán trest stanovený normou správního práva. Z tohoto vymezení lze dovodit jednotlivé znaky správního deliktu. Prvním znakem je *jednání*⁶. V případě osob právnických je tento znak naplněn jednáním fyzických osob, které plní úkoly právnické osoby, jako jsou zaměstnanci, případně členové. Jednání těchto osob se přičítá dané právnické osobě jako celku. *Protiprávnost*,⁷ jako druhý znak správního deliktu, nastane, došlo-li k porušení nebo nedodržení právní povinnosti stanovené zákonem, případně uložené na jeho základě. Uložení takových povinností má svůj důvod, kterým je ochrana hodnot, na nichž je veřejný zájem (životní prostředí, kvalita vody nebo ovzduší apod.) Lze shrnout, že není-li jednání protiprávní, pak nelze uplatnit odpovědnost, přestože by takové jednání bylo po formální stránce blízké správnímu deliktu. Avšak vždy je nutno mít na zřeteli okolnosti vylučující protiprávnost⁸.

Správní delikty je možno rozdělit dle mnoha kritérií (např. dle zavinění, procesní úpravy, subjektu deliktu apod.), avšak základní obecné dělení na přestupky, jiné správní delikty, správní disciplinární delikty a správní pořádkové delikty lze považovat za přehledné a zároveň zahrnující většinu typů správních deliktů. Pro účely tématu není nezbytné zabývat se podrobně vymezením *přestupků*, vzhledem k tomu, že jejich pachatelem může být pouze fyzická osoba za splnění dalších zákonných předpokladů, přestože jde o nejrozsáhlejší skupinu deliktů.⁹

---

6 Jednání je definováno jako projev vůle osoby navenek, které spočívá v konání i opomenutí konání, ke kterému byla osoba povinna dle okolností a svých poměrů.

7 Protiprávnost nastane, existuje-li rozpor určitého jednání s právem.

8 Okolnosti vylučující protiprávnost způsobí, že jednání, které se sice podobá správnímu deliktu, není protiprávní. Jsou jimi krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného a přivolení, oprávněné použití zbraně, výkon práv a povinností, dovolené riziko, jednání v rámci dovolené svépomoci. Delikt proto ani nikdy nevznikl (např. zastřelení útočícího kance v krajní nouzi).

9 Přestože jsou přestupky upraveny v přestupkovém zákoně, jakožto v souhrnném právním předpise všech přestupků, vyskytuje se čím dál častěji situace, kdy nová skutková podstata přestupku je zakotvena přímo ve zvláštním zákoně. Příkladem může být § 30 zákona o rybářství ukládající pokuty až do výše 100 000 Kč za lov ryb v rozporu s pravidly zákona nebo nesplnění dalších zákonných povinností, dále hlava XII § 116 vodního zákona sankcionující nedodržení povinností či porušení zákazu plynoucích z vodního zákona a v neposlední řadě též § 86 zákona o ochraně přírody a krajiny postihující protiprávní

Větší pozornost je potřeba věnovat tzv. jiným správním deliktům, které se pro přehlednost rozdělují na správní delikty fyzických osob a správní delikty fyzických osob a právnických osob při výkonu podnikatelské činnosti. Dělicím kritériem je zde otázka odpovědnosti, kdy platí, že v případě první skupiny se postih uplatní na základě zavinění, tedy subjektivní odpovědnosti, kdežto v případě druhé skupiny se jedná o odpovědnost objektivní, tedy nezávislou na zavinění.¹⁰

Správní delikty fyzických osob jsou význačné tím, že ve vztahu k přestupkům jde o delikty speciální, přestože mají velmi podobné znaky s přestupkem. Jedná se o protiprávní jednání fyzické osoby, a to zaviněné, jehož znaky jsou uvedeny ve zvláštních zákonech, za které správní orgán ukládá zákonem stanovenou sankci, a to v případě, že takové jednání nenaplní znaky trestného činu. Zde rovněž neexistuje částečná, natož celistvá právní úprava, proto je pro aplikaci nezbytné jejich vyhledávání v jednotlivých zvláštních zákonech, přičemž situaci komplikuje značná terminologická a systematická různorodost.¹¹

Správní delikty fyzických osob a právnických osob při výkonu podnikatelské činnosti jsou nejmladší skupinou deliktů objevujících se od poloviny 50. let 20. století v souvislosti s navyšujícím se počtem právnických osob a narůstajícím stupněm společenské nebezpečnosti jejich jednání, jež je uskutečnitelné díky technickému, finančnímu a personálnímu zázemí právnických osob a pro běžné fyzické osoby prakticky nemožné.¹²

Opět lze konstatovat roztržičnost a nejednotnost právní úpravy tohoto druhu deliktů, a to jak po stránce hmotné, tak procesní. Nezbyvá než dohledat ustanovení o těchto správních deliktech v jednotlivých zákonech, kde jsou navíc ne zcela přesně označovány jako pokuty či sankce, jelikož tato ustanovení obsahují rovněž skutkové podstaty deliktů, za něž se pokuty nebo sankce ukládají. Tato situace pak způsobuje

---

jednání směřující proti přírodě a krajině, které jsou v tomto případě zákonem chráněným zájmem. Sankcí v těchto případech bývá pokuta v různých výších, avšak v řádech tisíců.

10 SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009, xlvii, 629 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-3573-829. . str. 191 a nasl.

11 SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009, xlvii, 629 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-3573-829. , str. 208 a nasl.

12 DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4003-387. Str.79

problémy jak v teorii, tak hlavně v praxi tím, že zejména znemožňuje příslušným osobám získat celistvé právní povědomí a komplikuje uplatňování této odpovědnosti, a to hlavně z důvodu širokého okruhu sankcionujících orgánů. De lege ferenda je v odborné literatuře dlouhodobě navrhováno sjednocení úpravy v podobě zákona o správních deliktech, který by zjednodušil právní úpravu a vyřešil by sporné otázky a současné nejasnosti, jako jsou souběhy odpovědností či kompetencí. Od věci by nebylo rovněž zvážení okruhu druhů sankcí a způsobu jejich ukládání.¹³

Jako příklady deliktů fyzických osob a právnických osob při výkonu podnikatelské činnosti lze uvést § 4 zákona o ovzduší, § 54 – 56 lesního zákona, § 88 zákona o ochraně přírody a krajiny. V případě § 88 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 30.10.2001 č.j. 7a 99/99-03 o odpovědnosti podnikatele za poškození součásti přírody ve zvláště chráněném území Národní přírodní rezervace Praděd. Žalobci byla orgánem ochrany přírody uložena pokuta ve výši 20 000 Kč za poškození součásti přírody ve zvláště chráněném území Národní přírodní rezervace Praděd při provozu lyžařských vleků a sjezdových tratí. Žalobce namítal nesrozumitelnost výroku orgánu ochrany přírody, námitce však soud nepřisvědčil a uvedl, že ve výroku byl skutek popsán určitě a srozumitelně a tak, aby nemohl být zaměněn s jiným. Dále se soud v odůvodnění zabýval protiprávností jednání jakožto podmínkou objektivní odpovědnosti dle § 88 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny, jehož se právnická či fyzická osoba dopustí při výkonu podnikatelské činnosti. Soud upřesnil, že za protiprávní jednání nelze považovat každé jednání, jímž došlo k poškození součásti přírody ve zvláště chráněném území, ale pouze takové jednání, které bylo v rozporu s konkrétními povinnostmi, v případě žalobce se jednalo o povinnost dodržet podmínky stanovené rozhodnutím Ministerstva životního prostředí ve výjimkách podle § 43 zákona o ochraně přírody a krajiny povolujícím podnikatelskou činnost ve zvláště chráněném území Národní přírodní rezervace Praděd. Soud shledal, že došlo k nedodržení a porušení podmínek stanovených v jednotlivých výjimkách udělených

---

¹³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4003-387. Str.80

ministerstvem k provozování vleků a sjezdových tratí, v důsledku čehož došlo k poškození součástí přírody. Soud tedy potvrdil postup orgánu ochrany přírody.¹⁴

1.1.3. Trestněprávní odpovědnost v ochraně životního prostředí

Postihování deliktů cestou trestního práva je v posledních letech stále více využíváno. Protiprávní činy proti životnímu prostředí jsou stále častější a závažnější, přičemž sankcionování prostřednictvím správního práva je vzhledem k jejich závažnosti a následkům již nedostačující. Trestní právo bylo jako nástroj ochrany životního prostředí používáno již v druhé polovině 80. let 20. století, i když jen za použití trestných činů poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, poškozování cizí věci, zneužívání vlastnictví a zneužívání pravomoci veřejného činitele, jejichž primárním objektem nebyla ochrana životního prostředí.¹⁵

V současnosti platný a účinný Trestní zákoník již obsahuje trestné činy, jejichž objektem je primárně ochrana životního prostředí a jeho složek, konkrétně upravených v hlavě VIII. TZ. Současná podoba právní úpravy trestných činů je výsledkem mnohaleté snahy o jejich zakotvení, která zde byla již v roce 1989. Prvotní znění skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí byly formulovány velmi široce, což však přineslo v praxi značné problémy, jelikož samotný pojem životní prostředí a jeho vymezení byl do právního řádu vnesen až později, přičemž obsahově bylo jeho vymezení stále nejednoznačné, a tudíž nedostatečné pro účely trestní odpovědnosti. Problematický byl rovněž výklad pojmů značná újma na životním prostředí a újma velkého rozsahu na životním prostředí¹⁶. Tato úprava vedla k nevyužívání těchto trestných činů v praxi. Zásadní pokrok nastal až v roce 2002, kdy novela trestního zákona č.134/2002 Sb. s účinností od 1. 7. 2002 zavedla trestné činy ohrožení a poškození životního prostředí (§181a a §181b), poškození lesa těžbou (§181c), nakládání s nebezpečnými odpady (§181e), neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§181f, §181g,

---

¹⁴ LANGROVÁ, Veronika. Přehled judikatury z oblasti životního prostředí. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 378 p. Judikatura (ASPI). ISBN 978-80-7357-252-5. Str.34-35.

¹⁵DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4003-387. Str.73

¹⁶ k tomu blíže viz: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285. Str. 2932

§181h), kde upřesnila a konkretizovala některé zákonné znaky těchto trestných činů a zavedla účinnější a širší možnosti trestního postihu¹⁷.¹⁸ Přestože novelami došlo k odstranění výkladových a aplikačních problémů, nebyl ani poté zaznamenán značný nárůst stíhaných trestných činů proti životnímu prostředí. Jak lze seznat například ze Statistické ročenky kriminality 2010 obsahující údaje za rok 2009, počty stíhaných trestných činů proti životnímu prostředí se pohybovaly v řádech desítek. Nejčastěji byli pachatelé – fyzické osoby - stíháni za trestný čin neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (podle §181f). Druhým nejčastěji stíhaným trestným činem byl trestný čin nakládání s nebezpečnými odpady (§181e). Ojediněle byli pachatelé stíháni rovněž za trestný čin poškozování lesa těžbou (§181c). Naopak mezi nejméně frekventované trestné činy se řadil trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí (§181a a §181b).¹⁹

Podle současné právní úpravy lze v rámci hlavy VIII. TZ trestné činy rozdělit do skupin na obecné a zvláštní. Do skupiny obecných trestných činů spadá trestný čin ohrožení životního prostředí dle ustanovení §293 a § 294 TZ, které lze široce použít při postihování činů proti zájmům na ochraně životního prostředí. Druhá skupina pak zahrnuje trestné činy proti jednotlivým složkám životního prostředí vymezené v ustanoveních §294a až §307 TZ, jako je například trestný čin poškození vodního zdroje (§294a TZ), poškození lesa (§295 TZ) nebo poškození chráněných částí přírody (§301).

Nad rámec hlavy VIII. TZ lze rovněž k ochraně životního prostředí využít trestné činy z jiných hlav TZ, typicky trestný čin poškození cizí věci (§ 228 TZ), zneužívání vlastnictví (§ 229 TZ), dále trestný čin obecné ohrožení (§272 a §273) nebo zneužití pravomoci úřední osoby (§329 TZ).

V případě právnických osob však závisí uplatnění trestní odpovědnosti na tom, zda konkrétní trestný čin spadá do taxativního výčtu osmdesáti čtyř trestných činů

---

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285. Str. 2932

¹⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4003-387. Str.74

¹⁹ Statistická ročenka kriminality za rok 2009, str 153 – 164

uvedených v § 7 TOPO, jelikož pouze za tyto konkrétní trestné činy lze činit právnickou osobu trestně odpovědnou.²⁰

1.2. PO a trestní odpovědnost

1.2.1. Pojem právnické osoby

Na základě každodenních společenských vztahů a potřeb vytvářet poměry dlouhodobého charakteru přesahující délku lidského života vznikla postupně potřeba vedle fyzické osoby vytvořit v právu další subjekt právních vztahů, kterým se stala osoba právnická.²¹ Její pojetí bylo různé a během času se vyvíjelo. Kořeny lze nalézt již v římském právu, kdy za právnické osoby byly označovány umělé fiktivní osoby existující pouze v právu (*universitas*), jež byly nadány vlastní, byť omezenou, právní subjektivitou. Toto omezení spočívalo v soukromoprávních vztazích ve vyloučení z oblastí rodinného práva, deliktů obligací a po delší dobu též z dědického práva. Římské právo neobdařilo právnické osoby způsobilostí k právnímu jednání, jednali za ně tedy vlastní orgány určené statutem právnické osoby. Základní rozdělení spočívalo v odlišení na korporace jakožto souborů osob a na nadace coby souborů majetku. Korporace, jakožto starší typ právnické osoby nezávislé na existenci konkrétních osob, se dále dělily na veřejné (např. římský stát, města, obce) a soukromé (spolky - *collegia*).²² Korporace se však nemohla dopustit deliktů, neodpovídala ani za delikty svých členů. Pouze v případě, kdy z deliktního jednání vzešel korporaci prospěch, musela jej vydat.²³ Nadace, jež jako právnické osoby vznikly až za období křesťanských císařů, požívaly na rozdíl od korporací plnou dědickou způsobilost, jakož i mnoho dalších výsad. Lze tedy uzavřít, že římské právo položilo základy trestní odpovědnosti právnických osob.

---

²⁰ JELÍNEK, Jiří a Jiří HERCZEG. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2., aktualiz a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, 256 s. Komentátor. ISBN 80-875-7643-8. Str. 64.

²¹ Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. *Římské právo*. 1. Vydání, Praha: C.H.Beck, 1995, str. 79-80

²² SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk 2011. 350 s. IBSN 978-80-7380-334-6 – str. 74-75.

²³ Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. *Římské právo*. 1. Vydání, Praha: C.H.Beck, 1995, str. 81.

V platném právu lze úpravu právnických osob nalézt v § 18 OZ, který právnickým osobám přiznává způsobilost mít práva a povinnosti a zároveň demonstrativně vyjmenovává příklady právnických osob, nenabízí však legální definici pojmu právnická osoba. Platná právní úprava vychází z principu způsobilosti právnické osoby ke všem právům a povinnostem, avšak s výjimkou těch práv a povinností, která souvisí s lidskou přirozeností, jako jsou věk, pohlaví, rodinné vztahy atd.²⁴ Další omezení způsobilosti právnické osoby k právům a povinnostem může být ustanoveno v příslušných zákonech. Ustanovení § 18 odst. 2 označuje za právnickou osobu sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a jiné subjekty, o kterých to zákon stanoví. Právnická osoba je v současné době vytvořena zákonem, popřípadě vzniká na základě zákona registrací (resp. evidencí) příslušným orgánem veřejné moci.²⁵ Příkladem soukromé právnické osoby jsou obchodní společnosti, jak jsou uvedeny v obchodním zákoníku.²⁶ Z celé řady dalších právnických osob je pro účely práce vhodné zmínit také honební společnost dle zákona o myslivosti. Jako příklad právnické osoby vzniklé ex lege lze uvést veřejnoprávní korporace, kterými v ČR jsou VÚSC, ÚSC, veřejné VŠ, komory (Hospodářská komora České republiky a Agrární komora České republiky na základě zákona č. 301/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů), Státní fondy (např. Státní fond životního prostředí České republiky, zřízen zákonem č. 388/1991 Sb., Státní zemědělský intervenční fond, zřízen zákonem č. 256/2000 Sb., Pozemkový fond České republiky, zřízen zákonem č. 569/1991 Sb.). Právnickou osobou je rovněž státní podnik na základě zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů. Nejdůležitější veřejnoprávní korporací je však stát, jenž vzniká na základě splnění podmínek plynoucích z norem mezinárodního práva, které jsou založeny na uznání ze strany ostatních států jakožto subjektů mezinárodního práva.

---

24 komentář občanský zákoník60/1964 ASPI

25 GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. ISBN 80-738-0233-3. Str.111-112

26 Jedná se o veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciovou společnost a družstvo jakož i družstvo bytové a družstevní záložna. Právnickou osobou je též evropská společnost, evropská družstevní společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení, jež jsou do českého právního řádu zakotveny jednotlivými nařízeními Rady ES/EHS s příslušnými prováděcími zákony.

Ve vztahu k trestní odpovědnosti právnické osoby je nezbytné zabývat se otázkou právního jednání právnické osoby. Pro účast právnických osob v právních vztazích je nezbytné právně zakotvit její právní jednání. Právní jednání právnické osoby spočívá ve schopnosti projevit svou vůli navenek, což je vzhledem k charakteru právnické osoby možné pouze pomocí fyzických osob, které jsou v určitém právním poměru k příslušné právnické osobě. Právní úkony těchto fyzických osob se považují za úkony učiněné přímo příslušnou právnickou osobou.²⁷ Právní jednání právnické osoby lze v obecné rovině rozlišit na jednání navenek, jež se uplatní v rámci právních vztahů s třetími osobami, jde tedy o tzv. reprezentační pravomoc, a jednání vnitřní, kterým právnická osoba zajišťuje zejména své fungování, vnitřní uspořádání či majetkové otázky.

V současnosti lze v OZ nalézt pouze jediné ustanovení upravující tuto problematiku, a to § 20 OZ, které je zaměřeno pouze na reprezentační pravomoc právnické osoby. K takovému jednání navenek vůči třetím osobám je povolán statutární orgán právnické osoby. Reprezentační pravomoc statutárního orgánu je neomezená a bezpodmínečná ve vztahu k třetím osobám, nevyplývá-li ze zákona jinak (v případě právnických osob zřizovaných jednotlivými zákony, jako je i Česká televize), což znamená, že právnická osoba je tímto jednáním vázána. Každá právnická osoba může mít pouze jeden statutární orgán, avšak u jednotlivých právnických osob lze nalézt různé podoby statutárního orgánu.²⁸ Rozlišení podoby statutárního orgánu právnické osoby je důležité právě pro jednání právnické osoby navenek. Jedná-li se totiž o kolektivní statutární orgán, nemusí nutně jednat všemi svými členy. Způsob jednání kolektivního statutárního orgánu lze zjistit z příslušného veřejného rejstříku (např. obchodní rejstřík), jelikož jde o povinně zapisovaný údaj.²⁹

---

27 ELIÁŠ, Karel. Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 1.svazek. Praha: Linde, 2008, 1243 s. Zákony - komentáře (Linde). ISBN 978-80-7201-687-7. Str.191

28 Jde jednak o individuální statutární orgán, kterým je například ředitel státního podniku, dále o kolektivní statutární orgán, jímž je typicky představenstvo akciové společnosti, případně se ponechává na vůli zřizovatele či zakladatele právnické osoby, jakou podobu statutárního orgánu zvolí, např. u společnosti s ručením omezeným.

29 FIALA, Josef a Milan KINDL. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, c2009, 2 v. Zákony - komentáře (Linde). ISBN 978-80-7357-395-9, str 120-121

Krom výše zmíněného vlastního jednání má právnická osoba možnost jednat také pomocí dalších osob, jež činí právní úkony v zastoupení, a to v zastoupení zákonném nebo smluvním. V případě zákonného zastoupení mohou za právnickou osobu činit právní úkony i jiní její pracovníci či členové, přičemž je zohledňováno zejména postavení jednatelské osoby v organizační struktuře, podpůrně také míra obvyklosti takového jednání, jak plyne z § 20 odst. 2 OZ. Toto ustanovení bere v úvahu také překročení jednatelského oprávnění daných osob a stanoví kumulativní podmínky, při jejichž splnění je právnická osoba takovým jednáním vázána. První podmínka stanoví, že právní úkon se týká předmětu činnosti dané právnické osoby. Druhou podmínkou je skutečnost, že šlo o překročení jednatelského oprávnění, o kterém druhý účastník nemohl vědět, tedy jednal v dobré víře.³⁰

V neposlední řadě může být právnická osoba zastoupena prokuristou dle § 14 Obchodního zákoníku, který upravuje prokuru jako zvláštní druh plné moci, jejíž udělení je účinné teprve od okamžiku zápisu do obchodního rejstříku. Jedná se tedy o další, nikoli však poslední, formu zastoupení právnické osoby.

Zde je na místě upozornit na nový kodex soukromého práva zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen „NOZ“), který s účinností od 1. 1. 2014 přináší do českého právního řádu krom řady významných změn také podrobnější vymezení právnických osob, a to v Části první, § 118 a následující NOZ. Nový kodex pojímá právnickou osobu jako organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost (tj. způsobilost mít práva a povinnosti), nebo jehož právní osobnost uzná. Při porovnání s OZ taktéž NOZ nenabízí legální definici právnické osoby. Avšak úprava právnických osob v NOZ je mnohem rozsáhlejší, než v OZ, což je zřejmě dáno charakterem NOZu, který má ambice být celistvým kodexem soukromého práva. V ustanoveních § 118 až § 418 NOZ je obecně zaznamenána a upravena existence právnické osoby od jejího ustavení a vznik až po zánik. Ustanovení § 144 NOZ umožňuje ustavení právnických osob ve veřejném zájmu nebo v zájmu soukromém, přičemž jsou nově stanovena určitá obecná omezení při zakládání právnických osob. Prvním omezením je dle § 144 odst. 2 NOZ splnění určitých podmínek k ustavení právnické osoby k účelům stanoveným právními předpisy.

---

30 FIALA, Josef a Milan KINDL. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, c2009, 2 v. Zákony - komentáře (Linde). ISBN 978-80-7357-395-9, str. 122

Druhým omezením je dle § 145 odst.1 NOZ striktní zákaz založení právnické osoby za účelem uvedených negativních činností, jež jsou většinou zakázány i mezinárodním právem (např. podpora násilí, rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti). Konečně dle § 145 odst. 2 NOZ je založení právnické osoby vázáno buď na zákon, nebo na dovozené podnikání, případně na sportovní, kulturní či mysliveckou činnost, nebo k plnění úkolů podle jiného právního předpisu.³¹ OZ takové obecné omezení účelu právnických osob neobsahuje, ponechává to na jednotlivých typech právnických osob. Úpravu této otázky v NOZ lze tudíž považovat za ucelenější ve smyslu určení mantinelů pro veškeré právnické osoby.

NOZ také v porovnání s OZ podstatně podrobnějším způsobem upravuje právní jednání právnických osob. Hlavní změna tkví v upuštění od dosavadní koncepce právního jednání právnické osoby, kdy s ohledem na § 20 OZ a §13 odst. 1 Obchodního zákoníku platí, že jednání statutárního orgánu právnické osoby je jednáním právnické osoby samotné. Oproti dosavadní koncepci NOZ zdůrazňuje povahu právnické osoby, v důsledku níž nemohou právnické osoby jednat samy svými vlastními činy, a proto za ně musí jednat k tomu oprávněná fyzická osoba. Takové jednání oprávněné fyzické osoby NOZ důsledně označuje termínem „zastoupení“ v ustanoveních § 161, § 162 a § 164 NOZ, dle kterých každý, kdo právnickou osobu zastupuje, musí dát najevo, co jej k tomu opravňuje, neplyne to již z okolností.³² Jako zákonní zástupci právnické osoby jednájí v první řadě její statutární orgány, případně jejich členové, kdy statutární orgány jsou zásadně oprávněny k veškerým jednáním právnické osoby a člen statutárního orgánu může v souladu s § 164 odst. 1 NOZ zastupovat právnickou osobu ve všech věcech. Za zákonné zastoupení je dle §166 NOZ také považováno jednání zaměstnanců nebo členů v rozsahu odpovídajícím jejich zařazení nebo funkci, přičemž právnická osoba je z tohoto jednání zavázána, nedošlo-li k překročení oprávnění těmito fyzickými osobami. Pozoruhodná je existence ustanovení, které ochraňuje třetí osoby tím, že za rozhodný se považuje stav, jak se jeví veřejnosti. Vedle zákonného zastoupení může být právnická osoba zastupována na základě smluvního zastoupení,

---

31 DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné, Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432s., str. 266-267

32 DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné, Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432s., str. 276

kteře nejčastěji vzniká na základě příkazní smlouvy, kdy rozsah zástupčího oprávnění musí být uveden jak ve smlouvě, tak v plné moci. NOZ obdobně jako Obchodní zákoník upravuje v §450 a nasl. prokuru jako zvláštní způsob zastoupení,³³ avšak dochází hlavně ke změně okamžiku vzniku prokury. Dle § 450 NOZ prokura vzniká již okamžikem její udělení, následný zápis do obchodního rejstříku je pouze deklaratorní.

Lze tedy shrnout, že jednání právnické osoby je upraveno jak v platné a účinné úpravě OZ, tak v právní úpravě NOZ účinné od 1. 1. 2014, kdy dojde ke změně koncepce jednání právnické osoby.

1.2.2. Prává a neprává trestní odpovědnost právnických osob

Existuje několik způsobů, jak upravit trestní odpovědnost právnických osob. Tato různorodost je založena zejména díky vymezení delikt ní odpovědnosti právnických osob v mezinárodních dokumentech, kdy některé z nich kladou požadavek na zavedení účinné, přiměřené a odstrašující sankce (např. Štrasburská Úmluva). Z této formulace však jednoznačně ne plyne, zda k dosažení tohoto cíle je potřeba použít administrativněprávní či trestněprávní nástroje. Základním dělením trestní odpovědnosti právnických osob v rámci kontinentálního právního systému je dělení na trestní odpovědnost pravou a nepravou.

Pravou trestní odpovědnost lze charakterizovat vztahem mezi právnickou osobou a fyzickou osobou, jež spáchala delikt, a druhem sankce, která je vůči právnické osobě uplatněna. Postavení právnické osoby vůči fyzické osobě, která spáchala trestný čin, vymezují trestněprávní předpisy jako odpovědnost za trestný čin. V tom případě se proti právnické osobě rovněž vede trestní řízení, kdy jako sankce jsou jim ukládány tresty. Tuto úpravu lze nalézt v četných evropských státech, byť s různými menšími modifikacemi, spočívajícími v odlišném vymezení okruhu právnických osob, jež podléhají trestněprávní sankci, v rozsahu kriminalizace jednání, v možnostech sankcí a dalších. Příkladem je Francie, kde je úprava trestní odpovědnosti obsažena přímo v trestním zákoně. Naopak v Rakousku či Slovinsku zvolil zákonodárce úpravu

---

33 DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné, Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432s., str. 277

ve zvláštním zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob, kterou se následně inspirovala také Česká republika.^{34. 35}

Na rozdíl od pravé neoznačuje *nepravá trestní odpovědnost* vztah mezi právnickou osobou a fyzickou osobou, která spáchala trestný čin, za odpovědnost trestní. Toto pojetí je označováno též jako quasi-trestní odpovědnost právnických osob. V tomto případě podléhá právnická osoba jiným než trestněprávním sankcím. Tyto sankce sice mohou být zakotveny v trestněprávním předpise, nikoli však pod označením za tresty. Ve švédské úpravě je užíván pojem „*jiné zvláštní právní následky*“, ve španělské úpravě jde o „*přídavné důsledky*“. Tento model rovněž nachází v evropském prostředí uplatnění, a to i ve státech sousedících s Českou republikou, konkrétně v právní úpravě Slovenska s účinností od 1. září 2010.

1.2.3. Důvody pro a proti zavedení pravé trestní odpovědnosti v ČR

Jako stěžejní důvody, proč byla v České republice zvolena koncepce pravé trestní odpovědnosti právnických osob, uvádí důvodová zpráva přínos spočívající v možnosti postihu právnické osoby i v případě, kdy se nepodařilo prokázat, která konkrétní fyzická osoba spáchala trestný čin, i když není pochybnosti o tom, že ke spáchání trestného činu došlo v rámci dané právnické osoby. K této situaci může reálně dojít zejména vzhledem k složitosti organizační struktury právnické osoby a dělbě pravomocí uvnitř ní. Modely trestní odpovědnosti, které spojují trestní odpovědnost právnické osoby s trestní odpovědností konkrétních fyzických osob, tak prakticky vylučují samostatný postih právnické osoby. Zákonodárce tedy upřednostnil pravou trestní odpovědnost právnické osoby, neboť ji považoval za nezbytnou k zvýšení účinnosti boje proti závažné protiprávní činnosti. Tuto závažnou protiprávní trestnou činnost se doposud nedařilo uspokojivě postihovat hlavně z toho důvodu, že pachatelé využívali anonymitu právnické osoby, případně se orgánům

---

34 JELÍNEK, Jirí. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, 256 s. ISBN 978-80-87576-43-4., str15-16

35 FOREJT, Petr. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem: komentář s judikaturou. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. Komentátor. ISBN 978-80-7201-875-8. str.11-14

činným v trestním řízení nepodařilo prokázat individuální odpovědnost za trestné jednání spáchané v působnosti právnické osoby.

Přesto však jak v právní nauce, tak v politické diskusi je prezentována řada argumentů proti zavedení pravé trestní odpovědnosti, proto je nezbytné vypořádat se s těmi nejčastěji používanými. Stěžejním namítaným argumentem je charakter právnické osoby, která jako fiktivní uměle vytvořený právní útvar nemá způsobilost jednat v trestněprávním smyslu, proto za ni vždy jedná fyzická osoba. Na něj navazuje argument ohledně nezpůsobilosti právnické osoby jednat zaviněně ve smyslu tradičního trestního práva, jež je postaveno na individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, kdy za účelem vyhodnocení míry zavinění pachatele jsou zkoumány jeho psychické stavy, vlastnosti a projevy, což je u právnické osoby z povahy věci téměř neuskutečnitelné (lze zkoumat vlastně jen projevy navenek).³⁶ Zákodárce se s tímto argumentem vypořádal pomocí institutu přičitatelnosti, o němž bude pojednáno ve třetí kapitole.

Dalším protiargumentem byla možnost právnické osoby vyhnout se trestní odpovědnosti tím, že se v situaci, kdy jí hrozí trestní stíhání, sama zlikviduje nebo jinými machinacemi znemožní výkon trestu, a to především u těch právnických osob, jejichž cílem bylo již při jejich vytvoření páchat trestnou činnost. Tím by byla založena nerovnost mezi stíháním právnických osob bona fidei a právnických osob malae fidei.³⁷ Zákodárce se s touto problematikou vypořádal přijetím institutu přechodu trestní odpovědnosti na nástupce právnické osoby v § 10 TOPO.

Argument zdůrazňující úlohu trestního práva jako prostředku „*ultima ratio*“, kdy sankcionování právnických osob trestně právní cestou je považováno za zbytečné, riskantní a kriminálně – politicky nežádoucí, a z toho důvodu se doporučuje zůstat u správního trestání, jehož nedostatky lze legislativně odstranit, a navíc je zdůrazněna odborná způsobilost příslušných správních orgánů, rovněž neobstojí. Důkazem je dosavadní praxe, která ukazuje, že současná hmotněprávní úprava správních deliktů právnických osob je velmi nedokonalá, a to zejména vzhledem k její

---

³⁶ Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. Vyd. 1. v Praze: C.H. Beck, 2012, , 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4001-161, str. 15

³⁷ Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. Vyd. 1. v Praze: C.H. Beck, 2012, , 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4001-161, str. 16

značné roztržitosti, komplikovanosti a absenci úpravy společných institutů, jako jsou např. zásady pro ukládání sankcí. Obdobnými vadami trpí též procesní úprava postihu správních deliktů. Vzhledem k těmto skutečnostem je potřeba zvolit mnohem účinnější procesní prostředky, jež jsou obsaženy v trestním právu a které umožní snazší nalezení objektivní pravdy a prosazení účelu řízení.³⁸ Správním orgánům nechť je tedy ponecháno rozhodování o méně závažných deliktech. Spáchá-li ale právnická osoba delikt velmi závažný, má o její odpovědnosti a uložení sankce rozhodnout soud v trestním řízení.³⁹

Argument značného přetížení justice zákonodárce v důvodové zprávě vyvrací poznatky ze zahraničních zkušeností se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob, které nepotvrdily dramatický nárůst agendy. Zákonodárce na podporu těchto zkušeností zdůraznil vedení společného trestního řízení proti právnické osobě a fyzické osobě. Přestože důvodová zpráva uvádí, že nebude nutné významným způsobem navyšovat požadavky na výdajovou stránku rozpočtových kapitol příslušných resortů, určité náklady jsou zohledněny, zejména přizpůsobení soudních aplikací a informačních systémů Policie české republiky. Otázkou zůstává nárůst výdajů pro orgány činné v trestním řízení na zaškolení a seznámení se s novou právní úpravou, kdy tuto položku lze považovat za nezbytnou pro účinnou aplikovatelnost TOPO v praxi. V případě značného nárůstu agendy by bylo jedním z možných řešení vytvoření specializovaných senátů na úrovni okresních a krajských soudů se zaměřením výhradně na trestné činy právnických osob spolu s odborným zaměřením státních zastupitelství a policejních orgánů, což ovšem nese zvýšené nároky na rozpočet.⁴⁰

---

38 Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. Vyd. 1. v Praze: C.H. Beck, 2012, xviii, 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4001-161. Str.14

39 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, 392s. , str.57

40 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, 392s. , str.58

2. Cesta k nové právní úpravě v ČR

2.1. Mezinárodněprávní nástroje

Na mezinárodní půdě je v posledních padesáti letech prosazován postih deliktního jednání právnických osob efektivními sankcemi, a to především na půdě OSN, Rady Evropy, OECD, ES/EU, nicméně ani ve vědeckých kruzích nezůstalo toto téma bez odezvy, o čemž mohou svědčit konference Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP).⁴¹ Tato cesta se ujala hlavně z toho důvodu, že dosavadní právní nástroje k postihování protiprávního jednání právnických osob nebyly účinné a neplnily dostatečně ani represivní ani preventivní poslání.⁴² Problematickou však zůstává právní povaha dokumentů vzniklých z těchto snah, respektive jejich rozdílnost. Za efektivní sankci považují mezinárodní dokumenty a právní akty ES/EU sankci účinnou, přiměřenou a odstrašující (*effective, proportionate and dissuasive*), avšak v žádném z nich není výslovně stanovena povinnost zavést výlučně trestněprávní sankce, konkrétně sankce stanovené trestním zákonem uložené v trestním řízení trestním soudem, což lze vyvodit z ustanovení zmiňujících *trestní nebo mimotrestní sankce*, či z formulace *trestní, správní nebo jiné sankce*. Na základě čeho lze tedy dospět k závěru upřednostnění trestně právní odpovědnosti? Jde hlavně o mezinárodní spolupráci, která je však prakticky možná jen v oblasti trestního práva. Zásadní pro oblast životního prostředí je rezoluce XV. Mezinárodního kongresu trestního práva konaného v roce 1994 v Riu de Janeiru, která v sekci I. doporučuje sankcionovat právnické osoby za trestné činy proti životnímu prostředí.⁴³

Výše naznačené rozdíly tedy spočívají ve výkladu termínu odpovědnosti právnických osob za deliktní jednání, kdy bývá dovozen výklad připouštějící alternativní právní povahu odpovědnosti a sankcí, nikoli výlučně ve smyslu trestněprávním. Výjimkou je Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí z 4. listopadu 1998 ze Štrasburku vytvořená na půdě Rady Evropy (dále jen „Úmluva“), která však zřejmě právě proto zatím nevstoupila v platnost. Tato Úmluva znamenala zásadní zlom

---

⁴¹ *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. Vyd. 1. v Praze: C.H. Beck, 2012, xviii, 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4001-161., str. 17

⁴² Důvodová zpráva, str 1-7

⁴³ Důvodová zpráva k TOPO, str. 1

v přístupu evropských států k otázce ochrany životního prostředí. Návrh Úmluvy byl předložen v květnu 1995 ve Štrasburku během zasedání Evropského výboru pro problémy trestního práva při Radě Evropy (CDPC), jehož konečné znění bylo podepsáno dne 4. listopadu 1998 sedmi členskými státy Rady Evropy, a to Dánskem, Finskem, Francií, Islandem, Německem, Řeckem a Švédskem. Avšak Úmluva byla otevřena k podpisu taktéž nečlenskými státy, konkrétně těm státům, které se na její přípravě podílely. Jde zejména o Kanadu. Podmínkou účinnosti Úmluvy je dle jejího Článku 13 ratifikace alespoň třemi státy, kdy k účinnosti dojde uplynutím tří měsíců po ratifikaci požadovanými státy, přesněji tři měsíce poté, co alespoň tři státy vyjádří, že obsah Úmluvy je pro ně oficiálně závazný. Doposud Úmluvu podepsalo 14 států, avšak k její ratifikaci došlo zatím jen v Estonsku.⁴⁴ Přestože Úmluva upravuje hlavně deliktní odpovědnost fyzických osob, v Článku 9 je věnována pozornost také odpovědnosti právnických osob, kdy je doporučováno stranám Úmluvy přijmout taková nezbytná opatření, která by umožňovala uložení trestněprávních či administrativně právních sankcí či opatření, jestliže se právnická osoba, nebo její orgán, nebo člen takového orgánu dopustí jednání uvedeného v Úmluvě, přičemž tato skutečnost nemá vyloučit trestní stíhání fyzické osoby. Úmluva shrnuje hlavní směrování budoucího vývoje ochrany životního prostředí. Zásadními přínosy Úmluvy je snaha harmonizovat národní zákonodárství přistoupivších států v oblasti ochrany životního prostředí, kdy stěžejním je požadavek důsledné kriminalizace protiprávních jednání směřujících proti jednotlivým taxativně vyjmenovaným složkám životního prostředí (voda, vzduch, půda, fauna a flora), jež dosahuje stanovené míry společenské nebezpečnosti (např. způsobení smrti nebo vážné újmy na zdraví člověka). Výčet skutkových podstat úmyslných a nedbalostních trestných činů je podrobně upraven v Článku 2 a Článku 3. S vědomím potřeby vynutitelnosti dodržování povinností v Úmluvě stanovených jsou v Článku 6⁴⁵ rovněž zakotveny sankcemi, kdy z trestů se předpokládají hlavně trest odnětí svobody a peněžité tresty, z ochranných opatření je upřednostněno uložení povinnosti uvést životní prostředí do původního stavu v těch případech, ve kterých

---

⁴⁴ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=172&CM=1&DF=&CL=ENG>

⁴⁵ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?CL=ENG&CM=1&NT=172>

je to možné, což se jeví jako logický postup s ohledem na trvale udržitelný rozvoj.⁴⁶ Závěrem není opomenut ani princip mezinárodní spolupráce v této oblasti.⁴⁷ Bohužel, vzhledem k následnému vývoji ochrany životního prostředí na půdě Evropských společenství/ Evropské Unie se zdá býti Úmluva již neživá.

2.2. Nástroje ES/EU

Na půdě ES/EU započaly s vědomím důležitosti ochrany životního prostředí snahy o závazné řešení této otázky, a to mimo jiné vzhledem ke skutečnosti, že členské státy Německo, Francie a Velká Británie neratifikovaly Úmluvu.

Prvním legislativním krokem bylo v roce 2001 vytvoření návrhu směrnice Evropského Parlamentu a Rady o ochraně životního prostředí pomocí trestního práva. Vzhledem k pochybnostem o souladu směrnice se Smlouvou o EU byla tato cesta dočasně opuštěna. Následně Rada EU na popud Dánského království zvolila řešení v podobě Rámcového rozhodnutí Rady č. 2003/80/JHE ze dne 27. ledna 2003, o trestněprávní ochraně životního prostředí (dále jen „Rámcové rozhodnutí“). Šlo o první vlastní právní předpis EU v oblasti potírání environmentální kriminality, jenž byl inspirován Úmluvou. Podnětem pro přijetí tohoto právního nástroje byl nárůst počtu závažných deliktů proti životnímu prostředí a jejich účinků projevujících se také za hranicemi států, na jejichž území byly delikty spáchány.⁴⁸ V Rámcovém rozhodnutí bylo doporučeno, aby fyzické i právnické osoby nesly odpovědnost za tzv. environmentální delikty. Rámcové rozhodnutí, obdobně jako Úmluva, vymezovalo v Čl. 2 úmyslné trestné činy a v Čl. 3 nedbalostní trestné činy. Rada EU stanovila pro výklad Rámcového rozhodnutí definice určitých pojmů. Za pozornost stojí definice právnické osoby, která byla vymezena jako jakýkoli právní subjekt, jenž má takový statut dle národního práva, s výjimkou mezinárodních organizací a s výjimkou států nebo jejich orgánů při výkonu jeho suverenity. Rámcové rozhodnutí

---

⁴⁶ ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ 1/2007, časopis vydávaný občanským sdružením Česká společnost pro životní prostředí, ev.č. MK ČR E 11476, ISSN:1213-5542, str. 5- 20

⁴⁷ Damohorský, M, České právo životního prostředí, Praha: Univerzita Karlova.2003, str. 36-38

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, 270 s. ISBN 978-807-2016-839. Str.128-129

ukládalo v čl. 5 členským státům, podobně jako Úmluva, zavést taková nezbytná opatření k zajištění efektivního a přiměřeného sankcionování jednání uvedených v člancích 2 a 3. v oblasti sankcionování právnických osob Rámcové rozhodnutí zahrnovalo finanční postihy spolu s odnětím možnosti dostávat prostředky z veřejných fondů nebo pomoc, dočasným či trvalým odnětím oprávnění k výkonu průmyslové nebo obchodní činnosti, uložení soudního dozoru, soudním příkazem k zastavení provozu a povinností přijmout zvláštní opatření k odstranění následků takového řízení, v němž byla shledána trestněprávní odpovědnost. Závěrem byla upravena pravidla soudní pravomoci, extradice a soudního stíhání, kdy v otázce postihu právnických osob mohl každý členský stát učinit rozhodnutí, zda nepřijme, nebo přijme jen z části, ve specifických případech nebo okolnostech, úpravu týkajících se případů, ve kterých byl trestný čin spáchán ve prospěch právnických osob se sídlem registrovaným na jejich území.⁴⁹

Toto rámcové rozhodnutí však nemělo dlouhou životnost, jelikož bylo zrušeno rozhodnutí ESD C-176/03 Komise vs. Rada ze dne 13. září 2005 poté, co dne 5. dubna 2003 podala Komise Evropských společenství žalobu na neplatnost rámcového rozhodnutí na základě článku 35 EU proti Radě Evropské unie. V žalobě Komise mimo jiné zpochybnila výběr článku 34 EU ve spojení s článkem 29 EU a čl. 31 písm. e) EU Radou jako právního základu článků 1 až 7 rámcového rozhodnutí. Měla za to, že účel a obsah tohoto rámcového rozhodnutí spadá do pravomocí Společenství v oblasti životního prostředí, jak jsou vyjádřeny v čl. 3 odst. 1 písm. 1 ES a člancích 174 až 176 ES. Komise argumentovala, že zákonodárce Společenství měl na základě článku 175 ES pravomoc uložit členským státům povinnost stanovit trestní sankce v případě trestných činů proti právním předpisům Společenství v oblasti ochrany životního prostředí, pokud bude mít za to, že je to nezbytný prostředek pro zajištění účinnosti těchto právních předpisů. Komise požadovala částečné zrušení Rámcového rozhodnutí z důvodu, že jeho čl. 5 odst. 2 a články 6 a 7 ponechaly členským státům možnost stanovit rovněž jiné sankce než trestní, ba dokonce provést volbu mezi sankcemi trestními a jinými sankcemi, což bylo nepochybně v pravomoci Společenství. Dále Komise uvedla žalobní důvod vycházející ze zneužití řízení. Rada, jakožto

---

⁴⁹ Prchalová, J. Nový právní předpis EU o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva. České právo životního prostředí, 1/2003, č. 7., str. 52-56

žalovaná strana, mimo jiné namítla, že za současného právního stavu Společenství nemá pravomoc uložit členským státům trestně sankcionovat chování uvedená rámcovým rozhodnutím. Dle Rady nejenže neexistuje žádné výslovné udělení pravomocí, ale s ohledem na velký význam trestního práva pro svrchovanost členských států nemůže být připuštěno, že by tato pravomoc mohla být implicitně převedena na Společenství u příležitosti udělení specifických věcných pravomocí, jako jsou pravomoci vykonávané na základě článku 175 ES. Rada měla za to, že Články 135 ES a 280 ES, které výslovně vyhrazují použití vnitrostátního trestního práva a organizaci soudnictví členským státům, tento výklad potvrzují. Rada zastávala názor, že v daném případě se rámcové rozhodnutí s ohledem jak na svůj účel, tak na svůj obsah týkalo sbližování trestního práva.⁵⁰ ESD v rozsudku konstatoval, že Rámcové rozhodnutí tím, že zasahuje do pravomocí, které článek 175 ES svěřuje Společenství, porušuje ve svém celku z důvodu své nedělitelnosti článek 47 EU. Z tohoto důvodu a dalších podrobně uvedených v rozsudku rozhodl ESD, že se Rámcové rozhodnutí zrušuje, a to jako celek. Tímto rozhodnutím byla vyřešena otázka, zda úprava trestních sankcí za závažná protiprávní jednání v oblasti životního prostředí spadá do působnosti prvního či třetího pilíře EU⁵¹, a to ve prospěch prvního pilíře, od čehož se odvíjelo další směřování úpravy ochrany životního prostředí v EU.

Nová směrnice byla Komisí vypracována a následně představena v únoru 2007 a po určitých komplikacích přijata 21. května 2008 jako směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí (dále jen „Směrnice“).⁵² Směrnice, jakožto nástroj k harmonizaci jednotlivých národních právních řádů členských států, ukládá členským státům minimální pravidla, kdy není členským státům nijak bráněno v přijetí či zachování přísnější trestněprávní ochrany životního prostředí. Směrnice ve své podstatě vychází z předchozích zmíněných dokumentů. Podobnost lze najít hlavně ve vymezení protiprávních jednání a dále ve zdůraznění zavedení účinných přiměřených a odrazujících sankcí za činnosti škodlivé pro životní prostředí a jeho složky. Výše sankcí však mohou být určeny pouze

---

⁵⁰ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=cs&jur=C,T,F&num=C-176/03&td=ALL>

⁵¹ Smolek, M. ESD: Trestní sankce v oblasti životního prostředí – revoluce v trestním právu členských států? Trestněprávní revue, 2005, č. 12.

⁵² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0051:FIN:CS:PDF>

členskými státy, nikoli Směrnicí. V souvislosti se sankcemi se požaduje možnost uložení účinných, přiměřených a odrazujících trestních sankcí právníkům osobám s odůvodněním, že trestné činy proti životnímu prostředí jsou do značné míry páčány v zájmu právníků osob nebo pro jejich prospěch. Také je zde obsažená definice právníků osoby totožná s definicí v Rámcovém rozhodnutí. Odpovědnost právníků osob upravuje Směrnice podrobně v článku 6, kdy za jednání a nedostatečný dohled a kontrolu mají odpovídat subjekty ve vedoucích funkcích právníků osoby. Směrnice měla být do českého právního řádu implementována do 26. prosince 2010.⁵³

Česká republika povinnost implementovat směrnici splnila, když přijala zákon ze dne 7. 10. 2011 č. 330/2011 Sb., změna trestního zákoníku a trestního řádu, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „novela“). V důvodové zprávě k novele je vyslovena povinnost převzít požadavky předmětných směrnic a rámcových rozhodnutí do vnitrostátních právních řádů. Důvodová zpráva konstatuje, že některá ustanovení hlavy VIII. TZ se ukázala v praxi jako problematická z důvodu obtížného prokazování těchto trestných činů, zejména v případě trestných činů poškození a ohrožení životního prostředí dle § 293 a § 294 TZ. Proto dochází k situaci, že k postihu protiprávních jednání na úseku životního prostředí jsou využívány skutkové podstaty trestných činů z jiných hlav TZ, které nejsou primárně zaměřeny na ochranu životního prostředí (trestný čin obecného ohrožení dle § 272 TZ). Cílem novely tedy bylo odstranění těchto nedostatků a uvedení trestního zákoníku do souladu s předpisy EU, čímž dochází k odvrácení řízení o porušení Smlouvy o fungování Evropské unie (čl. 258 a n.) a případných sankcí proti České republice.⁵⁴ Konkrétně novelou k následujícím zásadním změnám. Byly přeformulovány jak základní, tak kvalifikované skutkové podstaty trestných činů poškození a ohrožení životního prostředí dle § 293 a § 294 TZ. Také byly do Hlavy VIII TZ přijaty nové skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí, a to poškození vodního zdroje (§ 294a TZ) neoprávněná výroba a jiné

---

⁵³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Právníkové učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4003-387. Str. 76-77.

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb, změna trestního zákoníku a trestního řádu, ze dne 2.3.2011

nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a) a poškození chráněných částí přírody (§ 301 TZ).

2.3. Proces přijímání nové právní úpravy o TOPO v ČR

První snahou o legislativní zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu bylo vypracování vládního návrhu zákona v roce 2004, jež byl však již v prvním čtení dne 2. 11. 2004 zamítnut. Přesto není od věci zabývat se některými částmi návrhu z důvodu srovnání s platným TOPO.

Návrh obsahoval ve svém § 4 taxativní výčet trestných činů, za které měla být právnická osoba trestně odpovědná. Z oblasti životního prostředí zde byly zahrnuty trestné činy uvedené v tehdy platném a účinném trestním zákoně, a to poškození a ohrožení životního prostředí (§ 270), poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 271), poškozování lesa (§ 272), neoprávněné nakládání s nebezpečnými odpady (§ 274), neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 275), neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 276), odnímání nebo ničení živočichů a rostlin (§ 277), týrání zvířat (§ 278), zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 279), pytláctví (§ 280), neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat (§ 281), šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 282), šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin (§ 283), tedy o tři více než zahrnuje dnešní úprava. v návrhu již byla nastíněna koncepce přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, kdy § 5 stanovil obdobné podmínky jako dnešní úprava, avšak ještě nezahrnoval zejména případ jednání toho, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, jak je upraven dnes v § 8 odst.1 písm. c) TOPO. Návrh také počítal s přechodem trestní odpovědnosti na právního nástupce právnické osoby, ovšem nikoli absolutně. Ustanovení §7 odst. 1 totiž obsahovalo podmínku, podle které trestní odpovědnost právnické osoby přecházela na jejího právního nástupce jen tehdy, když právní nástupce nejpozději v okamžiku vzniku právního nástupnictví věděl nebo vzhledem k okolnostem a k svým poměrům mohl vědět, že se právnická osoba před vznikem právního nástupnictví dopustila trestného činu. Tato koncepce je vzhledem k dokazování poněkud komplikovaná.

Oproti tomu v dnešní úpravě nesporně přechází trestní odpovědnost na všechny její právní nástupce bezpodmínečně, což lze považovat za vhodnější řešení. Návrh rovněž obsahoval ustanovení o účinné lítosti, avšak postrádal ustanovení případů, kdy trestní odpovědnost právnické osoby přesto nezaniká, jak je tomu nyní v § 11 odst. 2 TOPO, který vylučuje účinnou lítost v případě spáchání trestných činů přijetí úplatku, podplacení a nepřímého úplatkářství. v otázce sankcí se návrh odlišoval od dnešní úpravy ve vymezení sankce zrušení právnické osoby, kterou bylo možno uložit pouze takové právnické osobě, která nebyla zřízena zákonem, což zužovalo okruh sankcionovatelných osob. Dle platné právní úpravy lze uložit sankci zrušení právnické osoby kterékoli právnické osobě, na kterou TOPO dopadá. V oblasti řízení proti právnickým osobám bylo, stejně jako i v TOPO, zakotveno konání společného řízení proti obviněné právnické osobě a obviněné fyzické osobě, kdy jej konal krajský soud, byl-li příslušný konat řízení alespoň o jednom z trestných činů. Rovněž se dle návrhu ve společném řízení posuzuje trestní odpovědnost právnické osoby a trestní odpovědnost fyzické osoby samostatně.⁵⁵

Po porovnání TOPO s návrhem a se zřetelem k výše uvedenému lze učinit závěr, že přes neúspěch v legislativním procesu byl návrh dobrým začátkem cesty k přijetí trestní odpovědnosti právnických osob v ČR a zjevně posloužil jako podklad při vytváření TOPO.

Po zamítnutí návrhu byla po několik let zvažována cesta úpravy odpovědnosti právnických osob pomocí správního práva. Ta však byla posléze opuštěna především kvůli nemožnosti uplatnit nástroje mezinárodní spolupráce v plné šíři, jelikož v oblasti správního trestání nemá Česká republika uzavřeny potřebné mezinárodní smlouvy o mezinárodní právní pomoci na rozdíl od trestně právní oblasti. Vzhledem k tomu by správní orgány nemohly využívat hlavně institut dožadání, což by se projevilo neefektivním stíháním protiprávních jednání právnických osob spáchaných v cizině.⁵⁶

Stěžejní vývoj se odehrál v roce 2011, když v březnu byl Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky předložen nový návrh zákona o trestní odpovědnosti

---

55 <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=745&ct1=0><http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=745&ct1=0>

56 JELÍNEK, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, 256 s. Komentátor. ISBN 978-80-87576-43-4. Str. 20

právnických osob, jehož projednávání proběhlo vcelku rychle s ohledem na to, že třetí čtení se konalo již 27. září 2011. Měsíc na to byl návrh schválen rovněž Senátem Parlamentu České republiky a dne 3. listopadu 2011 postoupen prezidentu republiky k podpisu. Účinnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byla stanovena na 1. ledna 2012.⁵⁷

Tehdejší prezident republiky však dosavadní hladký průběh legislativního procesu poněkud zdramatizoval, když uplatnil své ústavní právo dle čl. 62 písm. h) Ústavy a návrh zákona tzv. vetoval, tedy vrátil jej v patnáctidenní lhůtě Parlamentu. Své veto odůvodnil především přesvědčením, že trestné činnosti se může dopustit pouze konkrétní člověk, nikoli právníká osoba. Princip individuální trestní odpovědnosti považuje za výsledek mnohaletého vývoje a za základní kámen kontinentálního právního systému. Proto přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob považoval za alibismus, kdy neschopnost státu odhalit konkrétní pachatele trestných činů má být nahrazena stíháním osob právnických. Nadto prezident vytkl návrhu zákona nedokonalé zpracování, co do úpravy procesních otázek. Dle jeho názoru je tímto ohrožován princip právní jistoty. Jelikož ten, kdo má být trestán, má znát pravidla předem, což návrh zákona nezaručuje. Závěrem prezident doporučil Parlamentu, aby našel jiný způsob, jak protiprávní jednání právnických osob přiměřeně, účinně a dostatečně odstrašujícím způsobem sankcionovat a zároveň zachovat princip individuální trestní odpovědnosti.⁵⁸

Politická shoda na tomto tématu však byla natolik silná, že během prosince 2011 Poslanecká sněmovna o vráceném zákonu znovu hlasovala v souladu s čl. 50 odst. 2 Ústavy a prezidentské veto přehlasovala. Ve Sbírce zákonů byl zákon o trestní odpovědnosti právnických osob vyhlášen dne 22. prosince 2011.⁵⁹ Legisvakанční lhůta tedy činila pouhých devět dní, což s ohledem na tuto „revoluční“ změnu trestního práva lze bezpochyby považovat za velmi krátkou dobu pro seznámení se s novým zákonem, a to nejen na straně laické veřejnosti, ale hlavně na straně veřejnosti odborné,

---

57 JELÍNEK, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, 256 s. Komentátor. ISBN 978-80-87576-43-4. Str. 21

58 <http://www.klaus.cz/clanky/2971>, zobrazeno 30. 11. 2013

59 JELÍNEK, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, 256 s. Komentátor. ISBN 978-80-87576-43-4. Str. 23

včetně orgánů činných v trestním řízení. Stojí tedy za zvážení, zda i tato skutečnost nepřispěla k tomu, že trestní odpovědnost právnických osob se dva roky po účinnosti nového zákona v praxi téměř neaplikuje.

3. Hmotné a procesní otázky trestní odpovědnosti PO

3.1. Přičitatelnost jednání právnické osobě v TOPO

Jestliže se u fyzické osoby zkoumá zavinění, jakožto jediný obligatorní znak subjektivní stránky trestného činu, obdobně je zkoumán vztah právnické osoby k trestnému činu, k čemuž bylo potřeba vytvořit novou konstrukci v podobě přičitatelnosti spáchání trestného činu právnické osobě. v ustanovení § 8 odst. 1 TOPO je za trestný čin (dle § 7 TOPO) spáchaný právnickou osobou považován protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, dále jednal-li tak ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není statutárním orgánem či jeho členem nebo osobou která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, dále jednal-li tak ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, a konečně jednal-li tak zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen 'zaměstnanec') při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou výše.⁶⁰

Přičitatelnost pak upravuje ustanovení § 8 odst. 2 TOPO, které stanoví, že spáchání trestného činu taxativně vyjmenovaném v § 7 TOPO lze právnické osobě přičítat tehdy, byl-li spáchán buď jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c), nebo v druhém případě zaměstnancem na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci § 8 odst. 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.⁶¹

---

⁶⁰ Viz. Ustanovení § 8 odst. 1 TOPO

⁶¹ Viz. Ustanovení § 8 odst. 2 TOPO

Toto pojetí je výsledkem kombinace modelu klasické přičitatelnosti⁶² používaném zejména v Německu a Polsku a modelu tzv. původní trestní odpovědnosti právnické osoby za trestný čin⁶³ používaný v Nizozemí a jejich modifikace. Ta spočívá v posuzování zanedbání řídicích a kontrolních povinností ve vztahu k řídicím a kontrolním orgánům a osobám nebo jiným osobám ve vedoucím postavení v konkrétní právnické osobě, případně vůči osobám, které jsou v ovládajícím postavení vůči právnické osobě. Nezkoumá se tedy zanedbání řídicích a kontrolních povinností přímo právnickou osobou.⁶⁴

Důvodová zpráva zdůrazňuje, že zvolenou koncepcí přičitatelnosti a především vymezení okruhu osob, jejichž deliktní jednání je následně přičitatelné samotné právnické osobě, vychází z požadavků obsažených v mezinárodních dokumentech a předpisech ES/EU. Praktickým důvodem zvolení této koncepce je rovněž nepochybná skutečnost, že v činnosti každé právnické osoby hraje nezanedbatelnou roli lidský prvek. Zákonodárce v důvodové zprávě rovněž vyzdvihuje kontrolní činnost jako součást činnosti, v níž může být shledána odpovědnost právnické osoby za trestný čin. Vnitřní kontrolu ovšem nelze omezovat jen na taková opatření, ke kterým jsou kontrolní aj. orgány povinny ze zákona, nýbrž je třeba ji vztáhnout i na opatření, jejichž provedení po nich lze spravedlivě požadovat.

Ohledně zvolené konstrukce zákonodárce v důvodové zprávě upozorňuje, že se jedná o zvláštní odpovědnost za zavinění u právnické osoby odlišnou od pojmu viny (zavinění) u fyzické osoby, rovněž se nejedná o odpovědnost objektivní. Přesněji se jedná o odpovědnost blížíící se odpovědnosti za kvazidelikt (viz např. § 360 TZ),

---

62 Model tzv. master and servant, kdy základním předpokladem pro vznik trestní odpovědnosti právnické osoby je to, že trestný čin spáchala fyzická osoba ve vymezeném postavení nebo s vymezeným vztahem vůči právnické osobě. Znaky trestného činu jsou pak přenášeny z osoby fyzické na právnickou. Podrobné podmínky se pak liší dle konkrétního státu (okruh trestných činů apod.) Bez prokázání zavinění u fyzické osoby tedy nelze aplikovat trestní odpovědnost právnické osoby.

63 Model předpokládá trestní odpovědnost právnické osoby za trestný čin bez potřeby návaznosti na konkrétní trestný čin konkrétní fyzické osoby. Model má řadu modifikací, př. Model reprezentace, model agregace. Zkoumá se zanedbání preventivních kroků k zabránění spáchání trestného činu, podněty ke spáchání trestného činu ze strany právnické osoby. Model presumuje vlastní vůli právnické osoby.

64 FOREJT, Petr. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 67-69.

kteřá je podmíněna jednak souvislostí s pácháním trestného činu a jednak se přihlíží k povaze právnické osoby, jejíž zájmy mohou být jiné než zájmy jednotlivé fyzické osoby. Důvodová zpráva pak upřesňuje, že předpokladem takto zvolené odpovědnosti je jednak naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu, jednak deficit v kontrolní či řídicí rovině právnické osoby, a to buď ve formě zaviněného spáchání trestného činu osobami v řídicím či kontrolním postavení, nebo ve formě zaviněného nedostatečného dohledu, kontroly či organizace.

Na základě zvolené koncepce není proto nijak překvapivé, že trestní odpovědnosti právnické osoby v souladu s § 8 odst. 3 TOPO nebrání, když není zjištěno, která konkrétní fyzická osoba jednala výše popsáním způsobem dle § 8 odst. 1 a 2 TOPO.

Zákonodárce myslel také na situace, kdy se právnická osoba dopustila výše popsaného jednání před svým vznikem, nebo po svém vzniku a následně byla soudem rozhodnuto o její neplatnosti, případně právní úkon zakládající oprávnění k jednání za právnickou osobu je neplatný či neúčinný a konečně i na případ, kdy jednající fyzická osoba není za daný trestný čin odpovědná. Řešením je ustanovení § 8 odst. 3 TOPO, který činí právnickou osobu trestně odpovědnou i v těchto případech, aby se co nejméně eliminovala možnost, kdy by se právnická osoba mohla trestní odpovědnosti vyhnout, a byla zdůrazněna samostatnost trestní odpovědnosti právnických osob.

3.2. Okruh trestných činů, za které právnická osoba odpovídá

Jak již bylo naznačeno, právnická osoba není odpovědná za všechny trestné činy uvedené v TZ, ale pouze za část z nich. Důvodová zpráva uvádí, že výčet všech zločinů nebo přečinů, u nichž přichází trestní odpovědnost právnických osob v úvahu, přičemž okruh trestných činů je striktně omezen na ty z nich, u nichž zavedení delikt ní odpovědnosti požadují mezinárodní smlouvy a právní předpisy ES/EU. Jde tedy o závazné právní dokumenty požadující postih právnických osob zejména v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti, korupce, poškozování životního prostředí, organizovaného zločinu, obchodu s lidmi a sexuálního vykořisťování dětí, ochrany finančních zájmů Evropské unie, počítačové kriminality, padělání peněžních prostředků,

drogových a rasově motivovaných jednání. Tato množina trestných činů byla doplněna o daňové trestné činy za účelem poskytnutí ochrany finančním zájmům české republiky na obdobné úrovni, v jaké je poskytována finančním zájmům EU, a za účelem přispění k řádnému plnění daňové povinností.

Právnícká osoba je tedy dle konečného znění § 7 TOPO odpovědná celkem za osmdesát čtyři trestných činů vybraných napříč všemi hlavami TZ. Tento výčet působí na první pohled poněkud nepřehledně, přestože jsou trestné činy řazeny dle jejich číslování v TZ. Nadto není zřejmé, zda se jedná o skutkové podstaty základní, či rovněž privilegované. Za použití výkladu pomocí obecného vztahu subsidiarity TZ k TOPO lze mít za to, že trestní odpovědnost právníckých osob se týká jak základních skutkových podstat trestných činů, tak i okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby (kvalifikované skutkové podstaty), jakož i skutkových podstat privilegovaných.⁶⁵

Co se týká oblasti životního prostředí, je z hlavy 8 TZ v § 7 uvedeno deset trestných činů, a to poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 TZ), poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 294 TZ), poškození vodního zdroje (§ 294a TZ), poškození lesa (§ 295 TZ), neoprávněné vypuštění znečišťujících látek (§ 297 TZ), neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TZ), neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a TZ), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 TZ), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300 TZ), poškození chráněných částí přírody (§ 301 TZ). Proč zákonodárce zvolil pouze tyto trestné činy a nezahrnul do výčtu zbývající šestici trestných činů, zůstává otázkou. Odpověď neposkytuje ani důvodová zpráva, která je ve vztahu k § 7 TOPO překvapivě obecná a stručná. Přitom například v případě trestného činu pytláctví (§ 304 TZ) si lze velmi dobře představit naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu právníckou osobou, minimálně v podobě přechovávání neoprávněně ulovené zvěře nebo ryb či jejich převedení na sebe nebo jiného. Rovněž zde nebude problém naplnit požadavek hodnoty nikoli nepatrné, čímž se rozumí dle § 138 odst. 1 TZ částka nejméně 5000 Kč,

---

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a Jiří HERCZEG. *Zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob: komentář s judikaturou*. 2., aktualiz a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, 256 s. Komentátor. ISBN 80-875-7643-8. Str. 66

s ohledem např. na současné tržní ceny ryb.⁶⁶ Také trestné činy týrání zvířat (§ 302 TZ), zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 TZ) a šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306 TZ) může být spáchán právnickou osobou, zejména v zemědělském a chovatelském průmyslu. Jako modelový příklad trestného činu týrání zvířat lze uvést právnickou osobu, jejíž předmětem činnosti je chov drůbeže, která nelegálně pořádá kohoutí zápasy. Za týrání je totiž považováno i využívání zvířat jako lákadla či zkoušet zvíře na jiném zvířeti, štvát zvířata proti sobě⁶⁷. Také v případě trestného činu neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňující užitek hospodářských zvířat (§ 305) je bezpochyby trestní odpovědnost právnických osob žádoucí s ohledem na případy krmení hospodářských zvířat antibiotiky za účelem rychlejšího růstu. Přestože je používání antibiotik jako růstových stimulátorů Legislativou Evropské unie je zakázáno od roku 2006, Státní veterinární správa v letech 2010 až 2011 zjistila 18 z 3000 vzorků pozitivních na nadlimitní množství reziduí.⁶⁸ Jde sice o necelé procento, nicméně dostatečně prokazující existenci tohoto jednání.

3.2.1. Statistický přehled

Co se týká četnosti stíhání trestných činů proti životnímu prostředí, uvádí Statistická ročenka kriminality 2013, že za rok 2012 bylo vyřízeno celkem 87 trestných činů na úrovni státních zastupitelství, na úrovni soudů 35 případů. Nejpočetnější skupinu, a to 37 vyřízených případů tvoří trestný čin týrání zvířat (§ 302 TZ). Druhým nejčastěji páchaným trestným činem je pytláctví (§ 304 TZ), který státní zastupitelství vyřešila v 24 případech. Třetím nejčastěji řešeným trestným činem je neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 TZ), který byl státními zastupitelstvími řešen v 16 případech. Méně častým trestným činem je zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303), který státní

---

⁶⁶ Při ceně candáta 380Kč/kg stačí k naplnění hodnoty nikoli nepatrné cca 15 ks candátů. Ceník viz <http://www.fishmarket.cz/sadky-lahovice>

⁶⁷ Bližší charakteristiku týrání zvířat obsahuje i § 4 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸http://eagri.cz/public/web/svs/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2012_veterinari-antibiotika-v-cr.html, zobrazeno 22.12.2013

zastupitelství řešilo čtyřikrát, stejně tak trestný čin poškození lesa (§ 295 TZ). Nejméně vyskytujícím se je trestný čin neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TZ), jenž byl státními zastupitelstvími řešen ve 2 případech. Naopak co se týká ostatních trestných činů (tj. trestné činy dle § 293 § 294 §297 §300 §301 § 305 §306 a 307) nebyly evidovány žádné případy ani na úrovni státního zastupitelství, tedy ani na úrovni soudů.⁶⁹

Statistická ročenka kriminality 2013 však přímo v části týkající se trestných činů proti životnímu prostředí nerozlišuje, zda byla pachatelem osoba fyzická či právnická, přestože v roce 2012 již byl TOPO účinný. Přesto jde o užitečnou pomůcku pro potenciální budoucí rozšíření okruhu trestných činů, za které by měla být právnická osoba odpovědná, a to zejména o nejfrekventovanější trestné činy, jako je týrání zvířat, pytláctví a neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami.

3.2.2. Vybrané skutkové podstaty

Trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 a poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti dle § 294 TZ jsou základními skutkovými podstatami trestných činů proti životnímu prostředí a jsou tedy skutkovými podstatami obecnými ve vztahu k následujícím skutkovým podstatám trestných činů hlavy VII. TZ. Jelikož skutkové podstaty těchto trestných činů odkazují na velké množství speciálních právních předpisů z oblasti práva životního prostředí⁷⁰, jde o skutkové podstaty tzv. „blanketní“.

---

⁶⁹ blíže viz Statistická ročenka kriminality 2013, str. 319 až 348, <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

⁷⁰ Jedná se o celou řadu vnitrostátních předpisů především na ochranu jednotlivých složek ŽP a ŽP jako celku (Z. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí vymezující pojmy ŽP, ochrana ŽP, znečišťování a poškozování ŽP a ekologická újma), jakož i o předpisy unijní, tedy přímo použitelná nařízení.

Ze znění § 293 TZ ⁷¹ je zřejmá subjektivní stránka trestného činu ve formě úmyslu, v případě trestného činu dle § 294 TZ postačí hrubá nedbalost. Objektem je zde zájem společnosti na ochraně životního prostředí a jeho jednotlivých složek, zahrnující organismy a ekosystémy, jde tedy o zájem na zachování ekologické rovnováhy v přírodě a zajištění práva lidí na příznivé životní prostředí. Objektivní stránka u těchto trestných činů je poněkud komplikovaná, jelikož musí být naplněno několik znaků současně. Posuzuje se, zda pachatel, zde tedy právnická osoba, poškodil či ohrozil půdu, vodu, ovzduší, nebo jinou složku životního prostředí alternativně ve větším rozsahu, na větším území nebo tím může způsobit těžkou újmu na zdraví či smrt, nebo je-li k odstranění následků potřeba vynaložení nákladů ve značném rozsahu, případně uvedené poškození a ohrožení životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.⁷²

Ze speciálních, resp. privilegovaných skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí se následující pojednání podrobněji zaměří na trestný čin poškození lesa dle § 295 TZ. Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně lesů

---

71 § 293 Poškození a ohrožení životního prostředí

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo

kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně,

b) spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

c) způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí,

d) je-li k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu, nebo

e) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

72 JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-64-9. Str. 770-771

jakožto specifické složky životního prostředí jednak před jednáním spočívajícím ve svévolné škodlivé těžbě ve větším rozsahu, jednak před jinými negativními zásahy do lesních porostů, které se v České republice bohužel rozmáhá, přičemž použití obecných skutkových podstat je v těchto případech nedostatečné vzhledem k jejich obecnosti. K výkladu skutkové podstaty je nutné zohlednit legální definici § 296 odst. 2 TZ, která určuje, že celkovou větší plochou lesa se rozumí plocha o výměře větší než 1,5 ha. Podle R 40/2003 se musí jednat o větší plochu, která bude souvislá, nelze tedy sčítat prostorově oddělené plochy lesa o menší výměře než 1,5. ha.

Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku předkládá náklady na uvedení lesa do původního stavu, které v případě zalesnění vykáceného lesa sice nedosahují milionů Kč jako u ostatních složek životního prostředí, ovšem pouhým uhrazením těchto nákladů nedochází k uvedení do původního stavu. Obnovení původního stavu lesa je otázkou nejen finanční, ale také časovou, jelikož růst nových stromů zabere několik desítek let, v průměru 80 let, kdy záleží také na složení druhů vysazených stromů. Po tuto dlouhou dobu les nemůže plnohodnotně plnit své nejpodstatnější funkce, a to protierozní, vodoochrannou, klimatickou, krajinnotvornou a ochrany biologické rozmanitosti.⁷³ Také proto v případě trestného činu poškození lesa spáchaného právnickou osobou lze předpokládat, že peněžitý trest nebude jedinou uloženou sankcí, vhodné by bylo uložení trestu zákazu činnosti. V úvahu připadá rovněž trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty dle § 19 TOPO za subsidiárního použití TZ, konkrétně propadnutí vytěžených stromů, případně těžební techniky, což by mohlo vést k prevenci opakování trestné činnosti.

3.2.3. Shrnutí

Nezbývá tedy než doufat v případnou budoucí novelizaci rozšiřující katalog trestných činů, za které je právnická osoba trestně odpovědná, a to minimálně v rozsahu zamýšleném v původním návrhu zákona z roku 2004, ideálně však v rozsahu kompletní hlavy VIII TZ, jelikož zde není jasně seznatelný důvod, proč by i za ostatní trestné činy z hlavy VIII TZ neměla být právnická osoba trestně odpovědná.

---

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285. Str. 2960

3.3. Zánik trestní odpovědnosti právnické osoby

Úprava důvodů zániku trestní odpovědnosti, tedy účinné lítosti a promlčení, je v TOPO zařazena systematicky, jelikož následuje bezprostředně za ustanoveními definujícími vznik trestní odpovědnosti a zároveň předchází ustanovením o trestních sankcích. Účinná lítost je upravena v TOPO v celém rozsahu, tedy způsobem speciálním od úpravy v trestním zákoníku. Naopak promlčení je v TOPO upraveno pouze dílčím způsobem. Důvody zániku trestní odpovědnosti jsou ty skutečnosti, které nastaly až v době po spáchání trestného činu. Nelze je proto slučovat s okolnostmi vylučující protiprávnost, které se od důvodů zániku trestní odpovědnosti liší tím, že jsou-li zachovány podmínky okolností vylučující protiprávnost, ke vzniku trestní odpovědnosti za spáchání trestného činu vůbec nedochází.

3.3.1. Účinná lítost

Rozdíl v úpravě účinné lítosti u fyzických osob a právnických osob spočívá v tom, že u fyzických osob se institut účinné lítosti aplikuje jen u trestných činů vyjmenovaných v §33 TZ. Tedy ne u všech trestných činů, za které je fyzická osoba odpovědná, lze použít institut účinné lítosti. Naopak u právnických osob je účinná lítost upravena podstatně širším způsobem, jelikož tento institut lze použít na všechny trestné činy, za které jsou právnické osoby odpovědné dle § 7 TOPO, s výjimkou tzv. obecných korupčních trestných činů, o čemž je pojednáno níže.⁷⁴

Úpravu účinné lítosti lze rozdělit na Obecná ustanovení o účinné lítosti (u fyzických osob se jedná o ustanovení § 33 TZ, u právnických osob o ustanovení § 11 TOPO) a na Zvláštní ustanovení o účinné lítosti upravené v TZ, kdy pro právnické osoby se použije pouze úprava účinné lítosti v TZ u trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociálním zabezpečení a jiné podobné povinné platby a trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině.

Obecná účinná lítost je v TOPO upravena v ustanovení § 11 TOPO, kde jsou vymezeny podmínky, v důsledku kterých trestní odpovědnost právnických osob zaniká. První podmínkou plynoucí z ustanovení § 11 odst. 1 TOPO je dobrovolné upuštění

---

⁷⁴ FOREJT, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem: komentář*. Vyd. 1. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7201-875-8. Str.112

právnícké osoby od protiprávního jednání, přičemž kumulativně musí být splněna jedna z následujících podmínek uvedených v ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) a b) TOPO. K naplnění podmínky zakotvené v ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) TOPO je zapotřebí, aby právnícká osoba odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila. Aby právnícká osoba naplnila podmínku ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) TOPO, musí učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu oznámení o trestném činu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. Je nutno zdůraznit, že takto jednat musí sama právnícká osoba.⁷⁵

Toto vymezení podmínek účinné lítosti je však modifikováno ustanovením § 11 odst. 2 TOPO, jenž poskytuje uzavřený výčet trestných činů, při jejichž spáchání trestní odpovědnost právnícké osoby nezaniká, byť by byly splněny veškeré podmínky ustanovení § 11 odst.1 písm. a) nebo b) TOPO. Jedná se o trestný čin přijetí úplatku podle ustanovení § 331 TZ, podplacení dle ustanovení § 332 TZ a nepřímého úplatkářství upraveném v ustanovení § 333 TZ. Jak uvádí důvodová zpráva, takovýto způsob úpravy účinné lítosti, kdy je tento institut vyloučen u korupčních trestných činů, vyhovuje požadavkům orgánů mezinárodních organizací pověřených kontrolou plnění závazků smluvních stran, které plynou z Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (č.25/2000 Sb.) a z Trestně právní úmluvy proti korupci Rady Evropy (č.70/2002 Sb.m.s.), poněvadž na půdě OECD a Rady Evropy se uplatnění institutu účinné lítosti v případech podplácení zahraničních veřejných činitelů stalo terčem opakované kritiky.

Zde se nabízí otázka, zda vyloučení účinné lítosti u vyjmenovaných korupčních trestných činů nepovede v praxi ke ztížení jejich odhalování. Tuto pochybnost však vyvrací Analýza institutu účinné lítosti v korupčních kauzách, která byla zpracována Ministerstvem vnitra a Ministerstvem spravedlnosti. Analýza dokládá, že počet zmapovaných případů využití institutu účinné lítosti u korupčních trestných činů se pohybuje v řádu jednotek, tedy je zanedbatelný. V některých případech dokonce

---

⁷⁵ FOREJT, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim s komentářem: komentář*. Vyd. 1. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7201-875-8. Str.113

došlo k nesprávné aplikaci tohoto institutu. Závěrem těchto poznatků je omezenost praktické využitelnosti účinné lítosti v oblasti korupce, kdy obdobného cíle lze dosáhnout jinými prostředky, např. korunního svědka.⁷⁶

Zvláštní případy účinné lítosti aplikovatelné i v případě trestní odpovědnosti právnických osob jsou však upraveny v trestním zákoníku, nikoli v TOPO, jak již bylo uvedeno výše. Jedná se o tyto případy: účinná lítost podle ustanovení § 242 TZ u trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociálním zabezpečení a jiné podobné povinné platby (§ 241 TZ) a účinná lítost podle ustanovení § 362 TZ u trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361 TZ). Pro fyzické osoby existuje ještě třetí případ zvláštní účinné lítosti dle ustanovení § 197 TZ, a to u trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196 TZ), který je však u právnických osob neaplikovatelný z důvodu rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob vymezeném v ustanovení § 7 TOPO. Novelizací byl do TZ vložen čtvrtý případ zvláštní účinné lítosti dle ustanovení § 248a TZ u trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 2 a lineá první, který se však vzhledem k rozsahu kriminalizace právnických osob dle § 7 TOPO rovněž u právnických osob neuplatní. Je otázkou de lege ferenda, zda by za trestný čin dle § 248 TZ neměla být právnická osoba rovněž kriminalizována. Navíc trestní odpovědnost právnické osoby za trestný čin § 248 odst. 2 a lineá druhá může nastat i v oblasti životního prostředí, například v případě veřejné zakázky na stavbu čističky odpadních vod. Trestní odpovědnost za trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociálním zabezpečení a jiné podobné povinné platby zaniká, jestliže pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vylašovat rozsudek. V případě trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině není trestný pachatel, „učinil-li o organizované zločinecké skupině oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem u jiného činu organizované zločinecké skupiny, než je uveden v § 361, mohlo být ještě odstraněno“⁷⁷. Pro doplnění je potřeba ještě uvést, že dle platné právní úpravy není

---

⁷⁶ FOREJT, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem: komentář*. Vyd. 1. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7201-875-8. Str.114-115

⁷⁷ Viz § 362 věta první TZ

ani u právnických osob možný zánik trestní odpovědnosti v podobě účinné lítosti u trestných činů korupčních, konkrétně tedy u trestných činů dle § 331 až § 333 TZ.⁷⁸

3.3.2. Promlčení

Promlčení, jako druhý typ zániku trestní odpovědnosti právnické osoby, je v TOPO upraveno v ustanovení § 12, a to odkazem na obdobné použití ustanovení § 34 TZ⁷⁹. V případě promlčení je uplynutí promlčecí doby jedinou rozhodnou podmínkou zániku trestní odpovědnosti. Promlčecí doba se i v případě právnické osoby řídí dle § 34 odst. 1 TZ, tedy dle závažnosti spáchaného trestného činu, přesněji dle druhu a výše trestu v zákonné trestní sazbě za určitý trestný čin podle TZ. Délka promlčecí doby je tedy odvislá od druhů a výměry trestů, které jsou ukládány fyzickým osobám. Úprava počátku běhu a stavění promlčecí doby se vůči právnickým osobám uplatní obdobně jako vůči osobám fyzickým. Pouze v případě zákonných překážek způsobujících stavění promlčecí doby je pro právnické osoby vzhledem k její povaze relevantní pouze překážka *ne bis in idem*.⁸⁰

Je nutno zdůraznit, že promlčení trestní odpovědnosti právnické osoby se posuzuje zcela nezávisle na promlčení u osoby fyzické, jejíž jednání je právnické osobě přičítáno. Plyne to z celkové konstrukce TOPO, kdy trestní odpovědnost právnické osoby je zcela nezávislá na trestní odpovědnosti fyzické osoby, která se dopustila jednání přičítaného právnické osobě.⁸¹

Speciální právní úpravu k § 35 TZ zavádí TOPO v případě vyloučení z promlčení, když v ustanovení § 13 TOPO stanoví, že trestní odpovědnost právnické osoby nezaniká uplynutím promlčecí doby v případě trestného činu teroristického útoku

---

78 FOREJT, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem: komentář*. Vyd. 1. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7201-875-8. Str.115

79 ustanovení § 34 TZ

80 FENYK, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, xiii, 169 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-209. Str. 58

81 FOREJT, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem: komentář*. Vyd. 1. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7201-875-8. Str.118-119.

dle § 311 TZ, pokud byl spáchán za takových okolností, že zakládá válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva. K tomu Českou republiku zavazuje jednak Úmluva o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti vyhlášené pod č.53/1974 a jednak Římský statut přijatý dne 17. července 1998 zakládající jurisdikci Mezinárodního trestního tribunálu v Haagu ve věcech zločinů genocidia, zločinů proti lidskosti, válečným zločinům a zločinům agrese, do jehož jurisdikce spadá Česká republika od roku 2009. Tato zvláštní úprava musela být zvolena také s ohledem na omezený výčet trestných činů, které právnická osoba může spáchat dle § 7 TOPO. Při zkoumání naplnění podmínky pro vyloučení z promlčení je tedy v případě právnických osob potřeba, aby spáchané protiprávní jednání bylo kvalifikováno jako trestný čin dle § 311 TZ a zároveň na něj aplikovat zmíněné mezinárodní dokumenty. Jsou-li splněny obě podmínky, trestní odpovědnost právnické osoby za tento trestný čin nezaniká uplynutím promlčecí doby.⁸²

3.4. Sankce

Samostatná úprava sankcí, které lze uložit právnické osobě, je obsažena v třetí části v ustanoveních § 14 až § 27 TOPO. Úprava počítá jak s tresty, tak s ochrannými opatřeními, jejich konkrétní výčet je uveden v § 15 TOPO. Mezi tresty jsou zahrnuty trest zrušení právnické osoby, dále pak majetkové tresty (propadnutí majetku, peněžitý trest a propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty) a tresty zakazující činnost, jako jsou zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži a zákaz přijímání dotací a subvencí. Výčet uzavírá trest uveřejnění rozsudku. Tresty jsou doplněny o ochranné opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty. Důvodová zpráva proto vysvětluje, že tresty a ochranná opatření lze ukládat vedle sebe či samostatně, kdy u trestů a ochranného opatření upravených též v TZ se pro jejich samostatné uložení použijí podmínky stanovené v TZ.

---

⁸² FENYK, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, xiii, 169 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-209. Str. 59-61

3.4.1. Trest zrušení právnické osoby

Zvláštní pozornost je třeba věnovat *trestu zrušení právnické osoby*. Jedná se o novinku a zároveň o nejpřísnější trest, který lze právnické osobě uložit, jelikož má pro ni přímo fatální důsledky. Uložit trest zrušení právnické osoby lze právnické osobě se sídlem v ČR, je však z povahy věci vyloučen u právnické osoby zřízené zákonem. Na uložení trestu zrušení právnické osoby je navázáno automatické zahájení likvidace dané právnické osoby. Zajímavá je rovněž participace České národní banky, jedná-li se o uložení trestu zrušení právnické osoby bance, pojišťovně, zajišťovně a dalších osob, nad kterými Česká národní banka vykonává dohled. V průběhu trestního řízení si tedy soud ještě ve fázi před uložením trestu vyžádá vyjádření České národní banky k možnostem a důsledku jeho uložení a povinně k němu přihlíží, přestože jím není bezprostředně vázán díky zásadě nezávislosti soudního rozhodování. Vyjádření má být zaměřeno na význam stíhané právnické osoby pro stabilitu finančního trhu a očekávané dopady v důsledku jejího případného zrušení.⁸³

Při ukládání trestu zrušení právnické osoby je potřeba uplatnit obecné zásady pro ukládání trestů právnickým osobám dle § 14 TOPO, jakož i v subsidiárně použitelných ustanoveních TZ.⁸⁴ Stěžejní je zásada přiměřenosti trestu. Vzhledem k tomu, že trest zrušení právnické osoby má pro právnickou osobu obdobně vážné důsledky jako pro fyzickou osobu trest výjimečný, lze učinit závěr, že za trestné činy proti životnímu prostředí není vhodné a přiměřené právnické osobě uložit trest zrušení právnické osoby právě s ohledem na princip přiměřenosti trestu. Fyzické osobě je možno uložit za spáchání trestného činu proti životnímu prostředí nejvýše trest odnětí svobody nejvýše na 3 léta na úrovni základních skutkových podstat. U většiny trestných činů proti životnímu prostředí je alternativně možno uložit i trest zákazu činnosti. V případě sankcionování právnické osoby je proto vhodnější ukládat trest zákazu činnosti než trest zrušení právnické osoby.

---

⁸³ Důvodová zpráva k TOPO, k § 16

⁸⁴ FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 142

3.4.2. Trest zákazu činnosti

Trest zákazu činnosti je pro právnickou osobu pátou nejpřísnější sankcí. Jeho účelem je zamezit právnické osobě páčání trestné činnosti⁸⁵. V případě právnické osoby se zakazuje konkrétní právem regulovaná činnost, což musí být ve výroku o trestu přesně specifikováno co do druhu činnosti a rozsahu jejího omezení.^{86 87} Tento trest se v oblasti životního prostředí jeví jako trest nejvhodnější s ohledem na zájem do budoucna vyloučit příležitosti k protiprávnímu jednání za účelem zachování příznivého životního prostředí a jeho jednotlivých složek a rovněž s ohledem na to, že i trest zákazu činnosti může mít pro právnickou osobu závažné důsledky, vedoucí až k její likvidaci⁸⁸. Na rozdíl od úpravy TZ, kde je pro fyzické osoby stanovena horní hranice trestu zákazu činnosti na 10 let, lze právnické osobě dle § 20 TOPO zakázat činnost až na 20 let, což lze považovat za vhodné navýšení s dostatečným účinkem. Při výměře délky trestu zákazu činnosti se opět použije zásada přiměřenosti.

Podmínkou je, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto činností, kdy tato musí být bezprostřední a úzká⁸⁹. Lze uvést modelový příklad, kdy výrobce při výrobě určitého produktu vypouští odpadní látky do vodního zdroje.⁹⁰ Dřívější judikatura již vymezila podmínky uložení trestu zákazu činnosti. Příkladně v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. Zn.5 Tdo 523/2006 je upřesněno, že podmínkou uložení trestu zákazu činnosti fyzické osobě není spáchání trestného činu přímo při výkonu určité činnosti, která má být zakázána, ale postačí, poskytla-li taková činnost pachateli příležitost ke spáchání trestného činu nebo mu ho usnadnila spáchat.

---

85 FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 186

86 FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 193

87 Blíže viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.11.1995, sp. zn Tzn 28/95

88 FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 184

89 Blíže viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6.4.1979, sp. Zn.1 Tz 11/79

90 FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 191

Zmiňovaná judikatura je bez větších obtíží použitelná i v případě ukládání trestu zákazu činnosti právnické osobě.

3.4.3. Peněžitý trest

Lze předpokládat, že dalším často používaným trestem ukládaným právnickým osobám bude trest peněžitý dle § 18 TOPO jakožto obdoba trestu odnětí svobody, jež je za trestné činy proti životnímu prostředí ukládán fyzickým osobám, přičemž má být opět dodržena zásada přiměřenosti. Ustanovení §18 odst. 2 TOPO umožňuje, sice poněkud složitým způsobem výpočtu, tj. kombinací počtu denních sazeb a výše jednotlivé denní sazby⁹¹, právnické osobě uložit peněžitý trest až do výše 1 460 000 000 Kč. S ohledem na shora uvedenou analýzu výše správních pokut je tato částka výrazně vyšší než u správních pokut. Proto by měl být způsob výpočtu peněžitého trestu v budoucnu novelizací zjednodušen.

S ohledem na dřívější judikaturu se nepředpokládá zásadní problém s aplikací peněžitého trestu, a to u všech trestných činů proti životnímu prostředí, za které je právnická osoba odpovědná.⁹² Rovněž zákonodárce předpokládal, že tato sankce bude nejčastěji ukládána, jelikož peněžitý trest lze uložit jak za úmyslné, tak za nedbalostní trestné činy. U trestných činů proti životnímu prostředí se peněžitý trest rovněž jeví jako velmi vhodná sankce, soud ovšem musí při jeho ukládání pečlivě zvážit majetkové poměry právnické osoby na jedné straně a na druhé straně rovněž skutečnost, že ve většině případů není obnovení složky životního prostředí otázkou pouze finanční.

3.5. Procesní otázky

V části čtvrté TOPO jsou upravena zvláštní ustanovení o řízení proti právnickým osobám, které vymezují úpravu vyjmenovaných institutů odlišnou od úpravy obsažené v obecném právním předpise, tedy v trestním řádu. Některé otázky jsou upraveny

---

⁹¹ Denní sazba činí 100Kč až 50 000Kč, počet denních sazeb je v rozmezí 20 až 730. Subsidiárně se použije úprava z TZ.

⁹² Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 1987: „Výměra ukládaného peněžitého trestu není omezena hodnotou majetku získaného posuzovanou trestnou činností, lze jím postihnout i majetek pachatele nabytý poctivou prací.“ Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.2.1977, sp. zn. Tzf 3/76: „Peněžitý trest nelze uložit, je-li zřejmé, že by byl nevymahatelný.“

rozdílným způsobem než v trestním řádu, jiné otázky jsou v TOPO upraveny zcela novým způsobem (př. Vyloučení souběhu správního řízení a trestního řízení).

3.5.1. Vztah řízení proti právnickým osobám k řízením o správním deliktu

V praxi se mohou vyskytnout případy, kdy dojde k souběhu řízení o správním deliktu a trestního řízení proti téže právnické osobě o témže skutku, kdy ani jedno z těchto řízení ještě nebylo pravomocně skončeno. Jde o jev nikoli častý, jelikož správní delikty právnických osob obsažené v jednotlivých zákonech upravujících výkon veřejné správy zpravidla nemají tzv. trestněprávní povahu, jelikož jejich objektivní stránka typicky spočívá v nesplnění určité speciální sofistikované povinnosti uložené zákonem jen určitému okruhu právnických osob,⁹³ což zajišťuje, že nedojde k souběhu řízení o správním deliktu a trestního řízení. Existují však zvláštní případy deliktů, kdy souběh trestního řízení a řízení o správním deliktu není vyloučen. Jedná se nejčastěji o daňové delikty, kde je možný například souběh správních deliktů z části šesté zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů s trestným činem neodvedení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 245 TZ. Ve vztahu k ochraně životního prostředí lze uvést jako příklad možný souběh správního deliktu dle § 125a písm. g) vodního zákona, jenž spočívá v porušení povinnosti plynoucích z opatření obecné povahy vydaného za účelem ochrany vodních zdrojů, s trestným činem poškození vodního zdroje dle § 294a TZ. Aby mohlo dojít k takovému souběhu, je zapotřebí překrytí skutkové podstaty správního deliktu se skutkovou podstatou trestného činu, přičemž musí být zachována zásada *ne bis in idem* za současného dosažení odpovídajícího postihu pachatele.⁹⁴

Tuto problematiku řeší ustanovení § 28 TOPO tak, že v tom případě je zahájení takového trestního stíhání překážkou pro vedení řízení o správním deliktu, čímž je dodržena zásada *ne bis in idem*. Ze zákonodárcem zvoleného způsobu vyplývá zájem na zajištění dostatečně účinného a odrazujícího postihu právnické osoby za spáchaný

---

⁹³ FOREJT, Petr. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str 253

⁹⁴ FOREJT, Petr. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str 254

čin, když upřednostňuje trestní postih před správním. Ostatně požadavek zajištění dostatečně účinného a odrazujícího postihu právnické osoby za spáchaný čin je uveden v četných mezinárodních smlouvách a evropských právních předpisech uvedených v předešlých kapitolách, jež jsou pro Českou republiku závazné.

3.5.2. Společné řízení

Ohledně trestního řízení ustanovení § 31 TOPO ukládá vedení společného řízení proti obviněné právnické osobě a proti obviněné fyzické osobě, a to tehdy, jestliže jejich trestné činy souvisí, pokud tomu nebrání důležité důvody. Avšak trestní odpovědnost právnické osoby se posuzuje i zde samostatně a nezávisle na trestní odpovědnosti osoby fyzické. Pro vedení společného řízení je příslušný krajský soud, je-li příslušný konat řízení alespoň o jednom z trestných činů. Cesta společného řízení je běžná i v zahraničních úpravách. Za klady společného řízení lze považovat efektivní, účelné a ekonomické vedení řízení, jež tak umožní lepší zhodnocení celé trestné činnosti, jakož i míru účasti konkrétních osob na ní, což má pak vliv i na ukládání sankcí jednotlivým pachatelům.⁹⁵

Podmínka vzájemné souvislosti trestných činů pod sebe zahrnuje hlavně spolupachatelství a účastenství právnické a fyzické osoby. Ačkoli, vzájemně spolu souvisí rovněž trestné činy více právnických osob. Společné řízení se vede v neposlední řadě tehdy, jedná-li se o hromadně, pokračující nebo trvající trestný čin.⁹⁶

Společné řízení se tedy povede, pokud bude odůvodněno rychlostí a hospodárností řízení.

3.6. Shrnutí

Lze shrnout, že ustanovení TOPO jsou seřazena poměrně přehledně, když hmotně právní ustanovení předchází procesním ustanovením a snaží se dodržet strukturu TZ, což jistě přispívá větší přehlednosti. Procesní ustanovení celkem podrobně a jasně uvádí, jak postupovat v případě stíhání právnických osob dle TOPO.

---

⁹⁵ FOREJT, Petr. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 275

⁹⁶ FOREJT, Petr. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8. Str. 276

Aplikace pojmu přičitatelnosti však bude muset být soudu upřesněn, jelikož způsob jeho vymezení, který působí poněkud komplikovaně vzhledem k množství podmínek, zřejmě přispívá k zatím opatrnému používání TOPO. Bude záležet na odvaze soudů, jaká konkrétní jednání budou pod tento institut podřazena.

Úpravě lze vytknout také poměrně nesystematický výběr trestných činů, za které je právnická osoba odpovědná, když nezahrnuje některé trestné činy, za které by právnická osoba odpovědná být mohla a měla, zejména co do ostatních trestných činů proti životnímu prostředí obsažených v hlavě VIII TZ.

Co se týče druhů sankcí, zavádí jich česká úprava poměrně bohatý počet. Nedostatkem však může být ne zcela konkrétní návod, za které jednotlivé trestné činy lze případně nelze konkrétní druhy sankcí uložit.

4. Komparace se zahraničními úpravami

Na podobu trestní odpovědnosti právnických osob má bezpochyby vliv vývoj tohoto institutu v common law systému. Ve státech spadající do této právní oblasti, jako Velká Británie, Irsko a Kypr, má trestní odpovědnost právnických osob letitou tradici. Naopak státy kontinentální právní oblasti dlouhodobě trestní odpovědnost právnických osob odmítaly hlavně z důvodu založení trestního práva na zásadě individuální trestní odpovědnosti.⁹⁷ Níže je proto poskytnuta časová osa vývoje právních úprav trestní odpovědnosti právnických osob v jednotlivých evropských státech, jakož i výsledná podoba právní úpravy dvou států sousedících s Českou republikou.

4.1. Příklady z kontinentální právní oblasti a obecný přehled úprav jednotlivých evropských zemí

Prvním evropským státem kontinentální právní oblasti, který zavedl sankcionování právnických osob za trestné činy, bylo Nizozemsko, které zavedlo v roce 1951 sankcionování právnických osob za ekonomické trestné činy a následně od roku 1976 za ostatní trestné činy článkem 51 Trestního zákoníku.

V roce 1984 zavedlo trestní odpovědnost právnických osob Portugalsko a o dva roky později sousední Švédsko. V roce 1991 se zavedení trestní odpovědnosti právnických osob dočkalo rovněž Norsko.

Ve Francii byla trestní odpovědnost právnických osob zaváděna postupně, nejprve v roce 1992 byly právnické osoby odpovědné jen za vybrané trestné činy, později od roku 2006 byla jejich odpovědnost rozšířena na veškeré trestné činy.

V roce 1995 přijalo úpravu trestní odpovědnost právnických osob i Finsko, o rok později Dánsko a v roce 1999 Belgie a Slovinsko.

Rok 2001 byl úrodný, jelikož došlo k přijetí trestní odpovědnosti právnických osob rovnou ve třech státech, a to v Itálii, Maďarsku a Estonsku. V roce 2002 navázala na tento proces Malta, rok poté Polsko, v roce 2006 Rumunsku a vzápětí v roce 2010 pokračoval proces zavádění trestní odpovědnosti právnických osob na Slovensku,

---

⁹⁷ Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.15-27

v Lucembursku a Španělsku. Konečně v 2012 byla jako v posledním evropském státě zavedena trestní odpovědnost právnických osob v České republice.⁹⁸

Samostatnou kapitolou je vývoj v Německu, jelikož tamní úprava trestní odpovědnosti fyzických osob byla provedena v rámci Zákona o přestupcích OWiG ze dne 19. 2. 1987, a to i za trestné činy. V ustanovení § 30 je upraven přestupek spočívající v přičítání přestupku nebo trestného činu orgánu právnické osoby této osobě, pokud byly porušeny její povinnosti. Sankce za přestupek jsou ukládány správním orgánem, pokud nejde o trestný čin, v tom případě se o něm vede trestní řízení, a to též proti právnické osobě samostatně.⁹⁹

Z výše nastíněného vývoje procesu zavádění trestní odpovědnosti právnických osob v evropských zemích podléhajícím kontinentálnímu právnímu systému je zjevné, že k nejmarkantnějšímu vývoji došlo v posledních dvaceti letech.

4.2. Slovensko – právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob jako doplněk trestního kodexu

Jako příklad modelu *nepravé trestní odpovědnosti právnických osob* se uvádí mimo jiné slovenská úprava provedená zákonem č. 224/2010 Z.z., jež nabyla účinnosti dne 1. září 2010.

4.2.1. Zavedení pravé trestní odpovědnosti

Práce na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob začali na Slovensku již v před deseti lety, kdy byl dne 23. 2. 2004 předložen vládní návrh Národní radě Slovenské republiky, který spočíval na rekodifikaci trestního zákona ve smyslu doplnění obecné části nového trestního zákoníku o příslušná ustanovení, jež by tímto vtělila do právního řádu *pravou trestní odpovědnost právnických osob*. Právnické osoby by pak byly trestně odpovědné za všechny trestné činy, pokud by trestní zákon tuto

---

⁹⁸ Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.22-23

⁹⁹ FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8.

odpovědnost výslovně nevyloučil. Bohužel se navržená koncepce nesešla s kladným ohlasem a byla opuštěna.¹⁰⁰

Další pokusy v následujících dvou letech, jejichž obsahem byla jednak koncepce téměř totožná s prvním návrhem s výjimkou zúžení rozsahu kriminalizace právnických osob, jednak koncepce nepravé trestní odpovědnosti právnických osob předložená ministerstvem spravedlnosti roku 2008, rovněž nedopadly úspěšně.

Významným krokem následně byla celková rekodifikace trestního práva, kdy přijetím nového trestního zákona č.300/2005 Z. z. a rekodifikovaného trestního řádu č. 301/2005 Z.z., čímž přestaly platit původní federální trestně právní a trestně procesní normy trestní zákon č.140/1961 Sb. a 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Nový slovenský trestní zákon v § 19 odst. 2 výslovně uvádí, že pachatelem trestného činu může být jen fyzická osoba. Tímto zůstala otázka trestní odpovědnosti právnických osob stále otevřená.¹⁰¹

Po dlouholeté snaze se nakonec dne 27. dubna 2010 Národní rada Slovenské republiky usnesla na zákoně č. 224/2010 Z. z., kterým se mění a doplňuje slovenský Trestní zákon a Trestní řád, jakož i další právní předpisy (např. zákon o registru trestů). Tato úprava obsahově vychází z návrhu ministerstva spravedlnosti z roku 2008, kdy byla prvně zmíněna koncepce *nepravé trestní odpovědnosti*.¹⁰² Podstatou platné úpravy je možnost uložení ochranného opatření jakožto důsledku trestného činu fyzické osoby, pokud došlo k účasti na trestném činu v souvislosti s činností právnické osoby. Dle §83a trestného zákona jde o ochranné opatření zabavení peněžité částky. Druhou možností je uložení ochranného opatření dle §83b trestného zákona spočívajícím v zabavení majetku, jehož procesním následkem je zahájení konkurzního řízení podle §423 slovenského trestního řádu.¹⁰³

---

100 JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, 270 s. ISBN 978-807-2016-839. Str.161

101 JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, 270 s. ISBN 978-807-2016-839. Str.162

102 Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, str.317

103 Bohuslav, L. : Jaké zkušenosti mají s trestní odpovědností právnických osob některé státy EU? <http://pravnicka.ceska.cz/c1-59952640-jake-zkusenosti-maji-s-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-nektere-staty-eu>

4.2.2. Ochranná opatření

Co se týká aplikace ochranného opatření *zabavení peněžité částky*, může jej soud uložit fakultativně, a to za podmínek, že došlo ke spáchání trestného činu alespoň ve stádiu pokusu, nebo došlo k účasti na jeho spáchání v souvislosti s výkonem oprávnění zastupovat tuto právnickou osobu, s výkonem oprávnění přijímat rozhodnutí jménem této právnické osoby, s výkonem oprávnění vykonávat kontrolu v rámci této právnické osoby nebo v souvislosti se zanedbáním dohledu či náležité péče v této právnické osobě.¹⁰⁴ Uložení této quasi-sankce však není neomezené. Ustanovení § 83a odst. 2 neumožňuje zabavení peněžité částky, jestliže majetkové poměry právnické osoby, která je dlužníkem, nelze uspořádat dle zvláštního předpisu, kterým je upraveno konkurzní řízení. Jde o tzv. „konkurzní imunitu“. Výkonem tohoto ochranného opatření dále nelze postihnout majetek státu nebo EU, majetek cizího státu či mezinárodní organizace veřejného práva. Konečně ochranné opatření zabavení peněžité částky nelze uložit, jestliže zanikla trestnost výše uvedeného trestného činu v důsledku uplatnění institutu účinné lítosti či promlčení trestního stíhání.¹⁰⁵ Ohledně výše peněžité částky, kterou lze ochranným opatřením zabavit, je stanoveno rozmezí, ve kterém se soud může pohybovat, a to od 800 do 1 660 000 eur. Soud při určení konkrétní výše zabavované peněžité částky přihlíží v individuálních případech k míře závažnosti spáchaného trestného činu, k rozsahu činu, k získanému prospěchu, způsobené škodě, k okolnostem spáchání trestného činu a k následkům pro právnickou osobu.¹⁰⁶

Institut *zabavení majetku*, jakožto druhé ochranné opatření, je upraven v § 83b, přičemž jeho stěžejním účelem je odnětí majetku právnické osobě, která tento majetek nabyla v důsledku spáchání některého trestného činu taxativně vyjmenovaném v Trestném zákoně. Na rozdíl od ochranného opatření zabavení peněžité částky ukládá soud ochranné opatření zabavení majetku obligatorně, nastane-li

---

104 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – balance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.318

105 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – balance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.318

106 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – balance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.318

zákonem stanovený případ.¹⁰⁷ Je-li uloženo toto ochranné opatření, dochází při jeho výkonu k vyhlášení konkurzu i bez návrhu dle zákona č.7/2005 Z. z., o konkurzu a restrukturalizaci, ve znění pozdějších předpisů, a to za účelem ochrany třetích osob. Jde o věřitele, kteří se neúčastnili páchání trestné činnosti, včetně zaměstnanců právnické osoby.¹⁰⁸

Pro výše vylíčená ochranná opatření platí, že je nelze uložit právnické osobě oboje zároveň. Zabavená peněžitá částka se stává majetkem státu, v případě zabavení majetku se stát stává vlastníkem majetku v rozsahu, který právnické osobě patří po skončení konkurzního řízení.¹⁰⁹

4.2.3. Aplikační praxe

Vzhledem k výše nastíněné konstrukci trestní odpovědnosti právnických osob téměř nedochází v praxi k její aplikaci. Z tohoto důvodu a také díky opakovaným kritikám je v současné době připravována nová úprava, přičemž lze předpokládat, že inspirací bude úprava platná v České republice. Na druhé straně však také existují názory podporující současnou nepravou trestní odpovědnost právnických osob ve spojení se správními delikty jako dostačující prostředek sankcionování právnických osob.¹¹⁰

Nový návrh zákona má nahradit dosavadní platnou a účinnou právní úpravu, a to zavedením pravé trestní odpovědnosti právnických osob do slovenského právního řádu v podobě samostatného zákona. Potřeba koncepce pravé trestní odpovědnosti právnických osob byla vynucená mimo jiné díky výsledkům hodnotících zpráv pracovních skupin OECD, ve kterých byla neexistence pravé trestní odpovědnosti právnických osob považována za stěžejní nedostatek, a to hlavně ve vztahu ke korupci

---

107 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.319

108 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.322

109 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.322

110 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.327-328

a boji proti legalizaci příjmů z trestné činnosti a podpory terorismu.¹¹¹ Nový zákon by se měl skládat ze tří částí, jednak z části obsahující hmotněprávních ustanovení, dále z části procesně právních ustanovení a závěrem z části speciálních ustanovení o justiční spolupráci v trestních věcech. Doposud byla vypracována a předložena pouze hmotněprávní část zákona, která je postavena na koncepci odpovědnosti právnických osob za veškeré trestné činy upravené v Trestném zákoně, nikoli jen za vybrané trestné činy, čímž se slovenský nový návrh pozitivně odlišuje od platné české úpravy v TOPO. Také se zvažuje vyloučení určitých právnických osob z trestní odpovědnosti, konkrétně těch, ve kterých má stát majetkovou účast a těch, které jsou napojeny na veřejné rozpočty. Nový návrh dále počítá s ukládání jak sankcí, tak ochranných opatření, přičemž druhy sankcí jsou obdobné sankcím v TOPO.¹¹² V odborné literatuře je novému návrhu vytýkáno nezpracování speciálních důvodů vyloučení trestní odpovědnosti jakožto účinného nástroje pro odstranění současných nedostatků právní úpravy, jako jsou zejména omezené hmotně právní a procesně právní záruky ve srovnání se zárukami fyzických osob, účelové zneužívání úpravy jako nástroje konkurenčního boje a v neposlední řadě téměř nulová aplikace trestní odpovědnosti právnických osob v praxi.¹¹³

4.3. Polsko

V dalším státě sousedícím s Českou republikou, v Polsku, došlo k zavedení trestní odpovědnosti právnických osob již v roce 2002 zákonem ze dne 28. 10. 2002 o odpovědnosti hromadných subjektů za činy zakázané pod hrozbou sankce¹¹⁴ (dále jen „zákon“). Legislativní proces přijímání této normy proběhl bez větších překážek, také možná proto, že od počátku byl návrh zákona prezentován jako

---

111 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.333

112 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.334

113 Jelínek, J. a kolektiv.: Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, str.334-336

114 USTAWA z dnia 28. 10. 2008 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. 2002, Nr. 197, poz. 1661)

norma harmonizující polské právo s právem Evropské unie¹¹⁵. Přijetí tohoto zákona bylo považováno jak za naplnění závazků vůči Evropské unii, tak za naplnění závazků z mezinárodních smluv¹¹⁶.¹¹⁷

4.3.1. Základy polské úpravy

Dle čl. 2 zákona o odpovědnosti hromadných subjektů za činy zakázané pod hrozbou sankce jsou nositeli trestní odpovědnosti subjekty hromadné. Předně je nutno vysvětlit pojem *hromadné subjekty*. Pojem nezahrnuje pouze právnické osoby, kterými jsou dle polského práva například akciová společnost, společnost s ručením omezeným, odbory či politické strany.¹¹⁸ Pojem hromadné subjekty zahrnuje rovněž organizační jednotky, které sice nemají právní subjektivitu, nicméně zvláštní zákony jim přiznávají způsobilost k právům. Těmito organizačními jednotkami jsou dle polského práva zejména veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, komanditní společnost na akcie. Z odpovědnosti jsou vyloučeny jednotky územní samosprávy a jejich sdružení, jakož i státní majetek spravovaný zvláštním ministerstvem. Čl. 2 vymezuje další odpovědné osoby dle zákona, mezi něž spadá i společnost v likvidaci nebo zahraniční organizační jednotka. Jde tedy o širší vymezení pojmu právnické osoby.¹¹⁹

---

115 Polsko je členem EU od 1.5.2004, oficiální kontakty s EU začaly již v roce 1990. v souvislosti se vstupem Polska do EU proběhlo slazování národních trestněprávních předpisů s požadavky evropského práva. Tato skutečnost byla hlavním argumentem pro předložení a přijetí zákona o odpovědnosti hromadných subjektů za činy zakázané pod hrozbou sankce.

116 Z cele řady mezinárodních smluv lze zmínit tyto: Úmluva Rady Evropy o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva z 4.11.1998, Trestněprávní úmluva Rady Evropy o korupci z 27.1.1999, Úmluva OECD o boji s podplácením veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích z 17.12.1997.

117 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str 191

118 NAMYSŁOWSKA-GABRYŚIAK, Barbara. *Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary: komentarz*. Kraków: Zakamycze, 2004. ISBN 83-733-3408-4. Str. 73

119 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str 192

K podmínkám vzniku trestní odpovědnosti lze uvést, že byly inspirovány úpravou obsaženou v 2. Dodatkovém protokolu Úmluvy o ochraně finančních zájmů Evropských společenství z 26. 7. 1995¹²⁰. V čl. 3 zákona je vymezen funkční popis fyzických osob, od jejichž jednání lze odvodit trestní odpovědnost právnické osoby. Právnická osoba je tudíž odpovědná za trestný čin spáchaný fyzickou osobou, 1) která jednala jménem nebo v zájmu právnické osoby, a to v rámci svých pravomocí nebo povinností jejího zastupování, činění rozhodnutí jejím jménem, výkonu vnitřní kontroly, nebo při překročení své pravomoci či nesplnění své povinnosti, 2) které bylo umožněno jednání na základě překročení pravomocí nebo nesplnění povinnosti osobou uvedenou v předchozím bodě, 3) která jednala jménem nebo v zájmu právnické osoby se souhlasem nebo s vědomím osoby uvedené v prvním bodě, 4) jestliže popsané jednání přineslo nebo mohlo přinést právnické osobě byť i nemajetkový prospěch. Přičemž nedošlo-li ke vzniku prospěchu právnické osobě, ani zde nebyla taková možnost, pak se trestní odpovědnost právnické osoby nemůže uplatnit.¹²¹ Další podmínkou je, že se musí jednat o trestný čin taxativně vyjmenovaný v čl. 16 zákona. Zvláštností je pak podmínka existence pravomocného rozsudku, který konstatuje, že se fyzická osoba spadající do skupin uvedených v čl.3 zákona dopustila trestného činu vypočteném v čl.16 zákona. Pro úplnost lze uvést podmínku spáchání trestného činu v důsledku zanedbání ze strany právnické osoby při výběru fyzické osoby spadající do jedné ze skupin uvedených v čl. 3 zákona či v důsledku nedostatku příslušného dohledu nad touto osobou ze strany příslušného orgánu či představitele právnické osoby¹²², čímž je promítnuta koncepce 2. Dodatkového protokolu.

---

120 Protokol v otázce trestní odpovědnosti navrhl opuštění koncepce založené na zavinění ve formě úmyslu či nedbalosti a navrhl přistoupit ke koncepci odpovědnosti za výběr osoby pověřené rozhodovacími pravomocemi nebo odpovědnosti za nedostatečný dohled nad osobou vybavenou takovými pravomocemi, případně za nedostatečná organizační opatření.

121 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 193

122 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 194

K otázce rozsahu odpovědnosti za které trestné činy je stěžejním článkem 16 zákona, v němž jsou taxativně vymezeny trestné činy, za které je právnická osoba odpovědná. Jedná se o široký výčet zahrnující všechny stránky působení právnických osob v současném společenském a hospodářském životě, do kterého spadají trestné činy hospodářské, trestné činy proti pravidlům peněžního oběhu a nakládání s cennými papíry, úplatkářství a protekce za úplatu, trestné činy proti ochraně informací, proti věrohodnosti dokumentů, proti majetku, proti sexuální svobodě a mravnosti a proti veřejnému pořádku, trestné činy v oblasti nekalé konkurence, trestné činy proti duševnímu vlastnictví, trestné činy teroristického charakteru, drogové trestné činy, trestné činy vyplývající z farmaceutického kodexu a ze zákona o bezpečnosti veřejných hromadných akcí. Konečně v oblasti daňové může být právnická osoba odpovědná za trestné činy proti daňovým povinnostem a povinnostem vyúčtování dotace či subvence, za trestné činy proti celním povinnostem a devizovému hospodářství a proti pravidlům organizování hazardních her.¹²³

Zvláštní pozornost je však záhodno věnovat čl. 16 odst. 8, kde jsou zahrnuty trestné činy proti životnímu prostředí.¹²⁴ Čl. 16. Odst. 8 písm. a) zakotvuje odpovědnost právnických osob za trestné činy uvedené v čl. 181 až 184 a čl. 186 až 188 Kodeksu Karnego¹²⁵. Předmětem ochrany v Kodeksu karnem jsou zdroje rostlinné a živočišné říše, kdy objektivní stránkou trestné činu dle čl. 181 k.k. je způsobení destrukce na rostlinstvu či živočišstvu ve značném rozsahu, a to jak konáním, tak opomenutím. Subjektivní stránka zahrnuje jak zavinění úmyslné, tak nedbalostní. Konkrétně se jedná o trestný čin znečištění životního prostředí, trestný čin proti pravidlům skladování odpadů, trestný čin nakládání s radioaktivním materiálem, trestný čin neplnění povinnosti, zničení půdy a chráněných objektů a trestný čin škodlivé

---

123 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 195

124 NAMYSŁOWSKA-GABRYŚIAK, Barbara. *Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary: komentarz*. Kraków: Zakamycze, 2004. ISBN 83-733-3408-4. Str. 168

125 USTAWA z dnia 6. czerwca 1997 r. Kodeks karny. (Dz.U. z dnia 2. Sierpnia 1997r.)

činnosti.¹²⁶ Dále Čl. 16 odst. 8 písm. b) činí právnické osoby odpovědné za zločin proti životnímu prostředí uvedený v čl. 34 zákona o chemických látkách a přípravcích¹²⁷. v Čl. 16 odst. 8 písm. c) je stanovena trestní odpovědnost právnických osob za zločin proti životnímu prostředí uvedený v čl. 69 zákona o odpadech¹²⁸ a konečně v čl. 16 odst. 8 písm. d) odpovědnost právnických osob za zločiny proti životnímu prostředí stanovené v čl. 58 až 64 zákona o geneticky modifikovaných organismech¹²⁹.

4.3.2. Sankce

Polská úprava upravuje rovněž sankce, které je možno právnickým osobám uložit, konkrétně peněžitý trest, trest propadnutí věci, propadnutí majetkového prospěchu či ekvivalentu věci či majetkového prospěchu z trestné činnosti. Dalšími sankcemi, které lze uložit, je trest zákazu propagace či reklamy, zákaz využívání dotací, podpor nebo jiných forem finanční podpory z veřejných prostředků, zákaz využití pomoci mezinárodních organizací, v nichž je Polská republika členem, zákaz ucházení se o veřejné zakázky, zákaz činnosti a zveřejnění rozsudku.¹³⁰ Ve srovnání s druhy sankcí vymezenými v §15 TOPO postrádá polská úprava zjevně nejpřísnější sankci, kterou je zrušení právnické osoby. Naopak inspirací pro českou úpravu může být trest zákazu propagace či reklamy vykonávané činnosti, vyráběného nebo prodávaného zboží, či nabízených služeb, což v praxi může způsobit právnické osobě citelné finanční ztráty. Za zvážení stojí též účelnost trestu zákazu využití pomoci mezinárodních organizací, v nichž je daný stát členem. Při porovnání peněžitého trestu je v otázce výše peněžitého trestu mírnější polská úprava, ve které se výše peněžitého trestu pohybuje od 1 tisíce do 20 milionů zlotých, tedy přibližně od 6 500

---

126 NAMYSŁOWSKA-GABRYSIĄK, Barbara. *Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary: komentarz*. Kraków: Zakamycze, 2004. ISBN 83-733-3408-4. Str. 243

127 USTAWA z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych

128 USTAWA z dnia 27 kwietnia 2011 r. o odpadach

129 USTAWA z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmech genetycznie zmodyfikowanych

130 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 196

do 130 000 000 Kč, přičemž se ještě uplatní omezení, kdy maximální výše peněžitého trestu je ohraničena 10% příjmů dosažených právnickou osobou v příslušném hospodářském roce.¹³¹ Oproti tomu česká úprava umožňuje právnické osobě uložit peněžitý trest v rozmezí od 20 000 Kč do 1 460 000 000 Kč, což lze pokládat za sankci citelnější s ohledem na současný vývoj ekonomiky, přestože způsob výpočtu nelze považovat za nejpřehlednější¹³².

4.3.3. Procesní úprava

Trestní řízení proti právnickým osobám se obecně řídí polským trestním řádem¹³³, nestanoví-li zákon jinak. Nutno podotknout, že dle čl. 4 zákona musí nejprve dojít k pravomocnému odsouzení fyzické osoby, teprve poté je možné zahájit řízení proti právnické osobě.¹³⁴ Provedou se tedy dvě soudní řízení, kdy v prvním z nich bude vydáno rozhodnutí vyslovující, že fyzická osoba spáchala trestný čin, kdy z rozhodnutí zároveň musí vyplývat skutečnosti, na základě kterých dochází ke vzniku trestní odpovědnosti konkrétní právnické osoby.

Propojenost obou těchto řízení má za důsledek oprávnění právnické osoby vyslat svého zástupce již v prvním soudním řízení, který se řízení účastní dříve, než se soud první instance odebere k závěrečné poradě.¹³⁵ Samotné řízení proti právnické osobě se zahajuje na návrh státního zástupce nebo poškozeného, který v tom případě musí být povinně zastoupen. Řízení lze zahájit i na návrh předsedy Úřadu ochrany konkurence a spotřebitelů, a to tehdy, je-li trestní odpovědnost právnické osoby

---

131 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 195

132 Pro výpočet výše peněžitého trestu se postupuje dle § 18 odst. 2 TOPO ve spojení s § 68 odst. 1 TZ, který jako subsidiární právní předpis k TOPO uvádí rozmezí počtu denních sazeb od 20 do 730.

133 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego. (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555)

134 <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-59952640-jake-zkusenosti-maji-s-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-nektere-staty-eu>

135 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 194

odvozena od trestného činu fyzické osoby spadajícího do skupiny trestných činu nekalé konkurence.¹³⁶

4.3.4. Aplikační praxe

Zákon byl předmětem kritiky hlavně z toho důvodu, že jeho přijetí bylo odůvodněno četnými požadavky na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob v rámcových rozhodnutích Rady EU, nicméně žádný z těchto dokumentů neobsahoval konkrétní termín pro zakotvení tohoto institutu do vnitrostátních právních úprav. Jelínek kritizuje polského zákonodárce pro předčasnost přijetí této úpravy, přičemž poukazuje na skutečnost, že přijetí trestní odpovědnosti právnických osob nebylo zásadní podmínkou pro přijetí do EU.¹³⁷ Dalším, nikoli však posledním, důvodem kritiky byla nízká praktická využitelnost v praxi. Tato námitka byla odůvodněná, jelikož za celou dobu účinnosti zákona došlo jen k ojedinělým případům zahájení trestního řízení proti právnické osobě. Příčinnou praktické neaplikovatelnosti zákona je sekundární charakter řízení proti právnické osobě, odstranění této konstrukce by tudíž vedlo k rychlejšímu a efektivnějšímu použití zákona. Na základě těchto podnětů polské ministerstvo spravedlnosti připravuje novelu zákona¹³⁸, jež by odstranila dosavadní problémy. K zásadní změně má dojít u způsobu vedení trestního řízení. Trestní řízení proti právnické osobě nebude již dále přímo závislé na trestním řízení proti fyzické osobě, ale bude umožněno konání společného řízení proti fyzické a právnické osobě, případně trestní řízení bude vedeno proti právnické osobě i tehdy, kdy by bylo zastaveno řízení proti fyzické osobě. Tímto by se polská úprava v procesní úpravě značně přiblížila české úpravě v TOPO.¹³⁹

---

136 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 197

137 JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, 270 s. ISBN 978-807-2016-839. Str.143

138 <http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2013> - za rok 2013 novela nepřijata

139 MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882. Str. 202-203

4.4. Shrnutí

Česká republika jako poslední členský stát EU přijala trestní odpovědnost právnických osob. Vzhledem k dosavadní opatrné aplikaci v praxi se naskytá myšlenka, zda přijetí trestní odpovědnost právnických osob Českou republikou nebylo jen ustoupením požadavkům plynoucí z evropských a mezinárodních závazných dokumentů. Tomu nasvědčuje rovněž úzký okruh trestných činů, za které je právnická osoba trestně odpovědná, jelikož jsou vyjmenovány především ty trestné činy, které byly požadovány mezinárodními dokumenty. Vysvětlením může být krátký časový úsek, během kterého byl TOPO přijat, může to však také svědčit o nepříliš velké ochotě zákonodárce se nad okruhem trestných činů uvedených v §7 TOPO důkladněji zamyslet, když ani důvodová zpráva neuvádí podrobnější vysvětlení ve vztahu k trestným činům proti životnímu prostředí.

Útěchou může být, že také v sousedních slovanských státech činí aplikace trestní odpovědnosti právnických osob obtíže. Pozitivním poznatkem je skutečnost, že česká právní úprava může sloužit jako vzor jinému státu k přepracování jejich stávající úpravy trestní odpovědnosti právnických osob.

5. Možnosti uplatnění TOPO v praxi

V této kapitole je ponechán prostor k zamyšlení nad současným „životem“ TOPO. Zda došlo k naplnění deklarovaných cílů, nebo zda nebyly pouze naplněny požadavky EU a mezinárodních organizací avšak bez významných reálných dopadů pro rozhodovací praxi.

5.1. Inspirace v rozhodnutích o správních deliktech

Při rozhodování agendy trestní odpovědnosti právnických osob mohou soudy hledat vodítka v rozhodnutích o správních deliktech právnických osob.

V praxi hraje významnou roli Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP), zřízená zákonem ČNR č. 282/1991 Sb., která jako odborný orgán státní správy, je pověřena dozorem nad dodržováním zákonných norem upravujících oblast životního prostředí a závazných rozhodnutí správních orgánů v oblasti životního prostředí.¹⁴⁰ Z bohaté praxe ČIŽP lze získat představu o míře správních deliktů v oblasti životního prostředí, a to z oblastí ochrany ovzduší, ochrany vod, odpadového hospodářství, ochrany přírody, ochrany lesa a IPPC.

Názorné jsou případy z oblasti ochrany lesa. Jedním z případů z nedávné doby je uložení mimořádně vysoké pokuty uživateli honitby za zvěří zničený les, kdy Oddělení ochrany lesa Oblastního inspektorátu ČIŽP v Plzni udělilo pokutu uživateli honitby, tj. fyzické osobě, za ohrožení a poškození životního prostředí v lesích tím, že v průběhu minulých pěti let při výkonu práva myslivosti vnadil a koncentroval zvěř v honitbě Líšřany - Hunčice intenzivním krmením již od podzimních měsíců, a následně i v době, kdy nelze hodnotit meteorologické podmínky jako dobu nouze a možného strádání zvěře, čímž se v dotčené oblasti v několikanásobně vyšším počtu koncentrovala sičí zvěř (koncentrace jelena siky). Byly zjištěny rozsáhlé škody v lesních porostech způsobené okusem, sešlapáním a trusem, včetně mýtních porostů, jakož i následný úhyn stromů. Jednání fyzické osoby bylo posouzeno jako správní delikt dle § 4 písm. c) lesního zákona, kdy svým zaviněným jednáním vytvořil podmínky pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů, přičemž došlo k nepřiměřeným škodám na lesních porostech ve smyslu ustanovení § 32 odst. 4

---

¹⁴⁰ <http://www.cizp.cz/>, zobrazeno dne 20.12.2013

lesního zákona. Fyzické osobě tak byla pravomocně uložena pokuta ve výši 1 100 000 Kč, přičemž Ministerstvo životního prostředí, jakožto odvolací orgán, rozhodnutí potvrdil.¹⁴¹ Tento případ je významným vzhledem k výši uložené pokuty. Jak je patrné z přehledu ČIŽP nejdůležitějších rozhodnutí za rok 2011 na úseku ochrany lesa, běžně byly jak fyzickým tak právnickým osobám ukládány pokuty ve výši sta tisíců Kč, konkrétně jsou uvedeny pokuty v rozmezí 100 000 Kč až 450 000 Kč. Pouze ojediněle byly uloženy pokuty přesahující hranici 1 miliónu Kč, a to v jednom případě fyzické osobě za nepřiměřené poškození půdy rozježděním, v důsledku čehož došlo zvýšení nebezpečí eroze a nepřiměřenému poškození vodního režimu, a rovněž za nešetření poškozených stromů. V druhém případě byla právnické osobě uložena pokuta ve výši 1 200 000 Kč za ohrožení životního prostředí v lesích prováděním nezákonné těžební činnosti, čímž vznikly holiny o ploše větší než 1ha, a za vlastním zaviněním vytvoření podmínky pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů (rozmnožení kůrovců na ponechaných potěžebních zbytcích).¹⁴² Lze tedy shrnout, že na úseku ochrany lesa jsou právnické osoby ze strany ČIŽP důsledně a v některých případech i citelně sankcionovány.

Rovněž na úseku ochrany ovzduší ukládá ČIŽP pokuty právnickým osobám, a to zejména provozovatelům zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší a provozovatelům zařízení s obsahem fluorovaných skleníkových plynů v množství nejméně 300 kg. ČIŽP v přehledu nejdůležitějších rozhodnutí za rok 2011 zveřejnila uložené pokuty v rozmezí od 100 000 Kč do 500 000 Kč.¹⁴³ Uvedené výše pokut jsou však poněkud nízké, což je překvapivé zejména v oblastech se zvýšenými hodnotami emisí (Moravskoslezský kraj, Ústecký kraj).¹⁴⁴

---

141 http://www.cizp.cz/3611_Mimoradne-vysoka-pokuta-1-100-000-Kc-uzivateli-honitby-za-les-zniceny-zveri, zobrazeno 20.12.2013

142 http://www.cizp.cz/3029_Pokuty-nad-100-000-Kc-za-poruseni-povinnosti-na-useku-OL-v-roce-2011, zobrazeno 20.12.2013

143 http://www.cizp.cz/3025_Pokuty-nad-100-000-Kc-za-poruseni-povinnosti-na-useku-OO-v-roce-2011, zobrazeno 20.12.2013

144 http://www.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/oez/embil/11embil/rezzo1_4/rezzo1_4_CZ.html, zobrazeno 21.12.2013

Na zbývajících úsecích je zveřejněná výše pokut uložených ČIŽP obdobná, pohybuje se nejčastěji v rozmezí 100 000Kč až 500 000 Kč, v ojedinělých případech přesahuje hranici 1 000 000 Kč.¹⁴⁵

Lze tedy shrnout, že za spáchání správního deliktu jsou právníckým osobám často ukládány peněžité sankce pohybuující se v rozmezí několika desítek tisíc Kč až po statisíce Kč, vzácně přesahující hranici jednoho milionu Kč. Lze rovněž tvrdit, že výše sankcí uložených správním orgánem ve správním řízení, bývají následně potvrzovány ve správním soudnictví.

Ve výše zmiňovaném rozsudku Vrchního soudu v Praze č.j. 7 a 99/99-30 byla potvrzena pokuta ve výši 20 000Kč uložená žalobci orgánem ochrany přírody. V případě uložení pokuty za nedovolené narušení dochovaného stavu přírody potvrdil Ústavní soud usnesením ze dne 16.5.2002 č.j. I. ÚS 699/2000 sankci uloženou stěžovateli jako podnikateli orgánem ochrany přírody podle § 87 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny ve výši 4 500 Kč s odůvodněním, že stěžovatel vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl, že pozemek, na kterém narušil dochovaný stav přírody spadá do zvláště chráněného území CHKO Bílé Karpaty.¹⁴⁶ Ohledně ukládání pokut za znečištění povrchové nebo podzemní vody Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 28.3.1997 č.j. 7 a 77/94-18 zdůraznil, že pokutu podle § 24 písm. c) zákona o státní správě ve vodním hospodářství lze uložit též v případě, dopustí-li se fyzická či právnícká osoba při své podnikatelské činnosti jednání, které je v rozporu s právními předpisy (předpisy na úseku vodního hospodářství i jiné), a toto jednání má za následek znečištění povrchové nebo podzemní vody, nebo ohrožení jejich jakosti nebo zdravotní nezávadnosti. Jde o odpovědnost, která má znaky objektivní odpovědnosti, avšak k jejímu vyvození je nutno prokázat protiprávní jednání postihované osoby.¹⁴⁷ Dále Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 17/12.1999 č.j. 7 a 53/97-27 zdůraznil, že při vyvozování sankční odpovědnosti za porušení povinnosti stanovené v § 25 odst. 1 věta druhá vodního zákona musí správní

---

¹⁴⁵ <http://www.cizp.cz/Nejdulezitejsi-rozhodnuti>, zobrazeno 21.12.2013

¹⁴⁶ LANGROVÁ, Veronika. *Přehled judikatury z oblasti životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 378 p. Judikatura (ASPI). ISBN 80-735-7252-4. Str. 35-36

¹⁴⁷ LANGROVÁ, Veronika. *Přehled judikatury z oblasti životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 378 p. Judikatura (ASPI). ISBN 80-735-7252-4. Str.172-173

orgán zjistit i to, zda odpovědný subjekt učinil potřebná opatření k zajištění ochrany vod, či nikoli.¹⁴⁸ Ke kritériím pro uložení pokuty se Vrchní soud v Praze vyjádřil v rozsudku ze dne 27.12.2001 č.j. 7 a 77/99-41, kdy v případě, že zákon obsahuje demonstrativní, nikoli taxativní, výčet hledisek, ke kterým je správní orgán při stanovení výše pokuty přihlédnout, pak se správní orgán musí zabývat hledisky uvedenými v demonstrativním výčtu. Přihlédnutí i k dalším hlediskům je ponecháno správnímu orgánu na úvaze.¹⁴⁹

Z výše uvedeného je tedy patrné, že na úrovni správního řízení jsou právnické osoby poměrně důsledně sankcionovány za porušování předpisů na ochranu životního prostředí. Je tedy nepochybné, že praxe správních orgánů a správních soudů nabízí mnoho užitečných vodítek aplikovatelných také v rozhodování o trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí. V případě peněžitých trestů se lze orientovat dle jejich výše uložené ve správním řízení a správním soudnictví. Výše peněžitého trestu by však měla být vyšší než výše správních pokut, už jen z důvodu naplnění odstrašující funkce trestního práva.

5.2. Inspirace v rozhodnutích o trestných činech proti životnímu prostředí spáchaných FO

Další návody pro rozhodování lze nalézt v dosavadní judikatuře soudů týkajících se trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných osobami fyzickými.

Ohledně vymezení výše újmy na životním prostředí ve smyslu § 181a trestního zákona je ze soudní praxe využitelné následující. V usnesení Nejvyššího soudu sp. Zn. 5 Tt 274/2011 byla zamítnuta stížnost pro porušení zákona ve věci rozsudku Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 15. 9. 2000, sp. Zn 3 T 146/99, kterým byly dvě fyzické osoby uznány vinnými trestným činem ohrožení životního prostředí podle § 181a odst. 1, 3, trestního zákona, který spáchali tak, že provedly v rozporu s platným lesním hospodářským plánem neoprávněnou těžbu dřevní hmoty holosečí na dotčených parcelách v celkovém množství 1.415 m³, čímž vznikly holiny o velikosti 3.601 m²,

---

148 LANGROVÁ, Veronika. *Přehled judikatury z oblasti životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 378 p. Judikatura (ASPI). ISBN 80-735-7252-4. Str.176-177

149 LANGROVÁ, Veronika. *Přehled judikatury z oblasti životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 378 p. Judikatura (ASPI). ISBN 80-735-7252-4. Str.332-333.

5.882 m² a 16.533 m², a takto závažným způsobem porušili ustanovení § 31 odst. 2, zák. č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů. V důsledku tohoto jednání došlo k narušení půdního krytu, vytvoření rýh a zvýšenému nebezpečí působení erozivní činnosti vody, k narušení stability stěn okolních lesních porostů a tím k vážnému poškození i ohrožení životního prostředí v lesích s negativním působením abiotických a biotických činitelů, narušení vodohospodářských poměrů a celkového ekosystému v dané oblasti, přičemž výše uvedeným jednáním byla způsobena škoda na životním prostředí ve výši 12.206.283,- Kč. Obviněné fyzické osoby byly odsouzeny každá k trestu odnětí svobody ve výši 3 let, jehož výkon byl každé podmíněčně odložen na zkušební dobu v délce 4 let a zároveň byl stanoven nad oběma obviněnými v průběhu zkušební doby dohled. Obvinění, jakož i státní zástupce se odvolali. Krajský soud v Ostravě odvolání zamítl jako nedůvodná. Ministr spravedlnosti zpochybnil způsob vyčíslení škody na životním prostředí. V prvoinstančním řízení byly předloženy dva znalecké posudky, a to znalecký posudek B, jenž vyčíslil škodu v řádech milionů Kč, přičemž druhý znalecký posudek A vyčíslil škodu pouze v řádech tisíců Kč. Nejvyšší soud přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon v neprospěch obviněných porušen nebyl. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud na základě následujících skutečností: pojem škoda z poškození produkční funkce lesa, který používá znalecký posudek B a není totožný s pojmem ekologická újma, která je vypočtena ve znaleckém posudku A. Ve znaleckém posudku B byla použita nesprávná metodika výpočtu, určená pro účel snižování produkce lesních porostů z hlediska hospodářského, nikoli ekologického. Jelikož posudek B ve svém dodatku řešil krom skutkových otázek rovněž otázky právní, soud prvního stupně právně neprovedl důkaz dodatkem ke znaleckému posudku B a přibral podle podání znaleckého posudku A. Ústav ve svém posudku vyčíslil celkovou újmu na celospolečenských funkcích hodnocených lesních porostů na 12.206.283,- Kč a soud prvního stupně v rozsudku náležitě odůvodnil, proč z něj vycházel, jelikož uvedl, že tento posudek reálně hodnotil dopady jednání obviněných na životní prostředí v rámci všech funkcí lesa, jako nezastupitelné a nenahraditelné složky životního prostředí.¹⁵⁰

---

150 Usnesení Nejvyššího soudu sp. Zn. 5 Tz 274/2001

Dále Nejvyšší soud ve věci 8 Tdo 1152/2008 upřesnil, že trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí dle § 181a a §181b trestního zákona (nyní 293 odst. 1 a § 294 odst. 1 TZ) lze spáchat jen takovým poškozením životního prostředí, jak je vymezeno v legální definici § 181a odst. 1 trestního zákona, a zároveň k němu došlo porušením předpisů o ochraně životního prostředí nebo předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů. Jde tedy o trestněprávní normy s blanketními dispozicemi, výrok o vině tedy musí obsahovat příslušné ustanovení právního předpisu o ochraně životního prostředí nebo předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů, který byl pachatelovým jednáním úmyslně nebo nedbalostně porušen.¹⁵¹

Nejvyšší soud se rovněž zabýval hranicí mezi správním postihem a trestněprávním postihem jako prostředku ultima ratio v případě 7 Tdo 639/2003, kdy se jednalo o poškození lesa. Nejvyšší soud rozhodl, že pokud plocha způsobené holé seče nebo nadměrného proředení lesního porostu není větší než 1,5 hektaru, pak nepřichází v úvahu trestní odpovědnost za trestný čin poškozování lesa těžbou dle § 181c trestního zákona (nyní § 295 TZ), ale správní odpovědnost dle příslušného právního předpisu – lesního zákona.¹⁵²

V návaznosti na rekonstrukci trestního práva došlo následně novelou TZ provedenou zákonem č.330/2011Sb. přijatou na základě směrnice 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí, k zavedení nových skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí, za které je právnická osoba rovněž odpovědná (trestný čin poškození vodního zdroje dle § 294a TZ, tč neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozující ozonovou vrstvu dle § 298a TZ). V těchto případech je judikatura v rané fázi.

---

151 Fenyk, J., Hájek, R., Stříž, I., Polák, P.: Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl – Trestní zákoník, Linde Praha, a.s., Praha, 2010, Str. 1077-1079.

152 Fenyk, J., Hájek, R., Stříž, I., Polák, P.: Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl – Trestní zákoník, Linde Praha, a.s., Praha, 2010, Str. 1083.

5.3. Dosavadní výsledky aplikace TOPO

Vzhledem k již výše nastíněné skutečnosti, že TOPO je rozhodovací praxí soudů zatím jen skromně využíván, není nízký počet vydaných rozhodnutí o trestní odpovědnosti právnických osob nijak překvapivý. Od účinnosti TOPO do října 2013 byly vydány pouze tři odsuzující rozsudky, kdy v prvním případě byla právnická osoba odsouzena za přečin úvěrového podvodu dle § 211 odst. 1. a 4. TZ k peněžitému trestu 20 000 Kč. v druhém případě došlo k odsouzení právnické osoby za trestný čin neodvedení daně, pojistném na sociálním zabezpečení a podobné povinné platby dle § 241 odst. 1 písm. a) TZ. v třetím případě byla právnická osoba odsouzena za souběh trestných činů dotačního podvodu dle § 212 odst. 1 a 4 TZ a poškození finančních zájmů EU dle § 260 TZ. Lze předpokládat, že uvedené případy jsou typické pro náplň trestné činnosti právnických osob. V oblasti ochrany životního prostředí je v současné době jedna právnická osoba obžalovaná z trestného činu poškození lesa dle § 295 TZ.¹⁵³

Z výše uvedeného lze odhadovat, že do budoucna budou mít v rozhodovací praxi soudů prioritu trestné činy daňové a trestné činy podvodu. Rovněž výše uložených peněžitých sankcí při spodní hranici nejsou citelné. Je otázka, zda počet stíhaných trestných činů proti životnímu prostředí s postupem času naroste, nebo tato ustanovení v TOPO zůstanou jen formálně zakotvená a nepoužívaná. Podíl na tom může mít též obtížné dokazování, ale také nedokonalé odborné znalosti orgánů činných v trestním řízení v otázkách životního prostředí. Na tuto otázku konkrétně odpoví až budoucí rozhodovací praxe soudů.

5.4. Shrnutí

Na základě výše uvedeného je nepochybné, že dosavadní správní praxe poskytuje dostatečná vodítka, především v otázce výše ukládaných sankcí. Proto by výše sankcí uložených v trestním řízení neměly být nižší než ve správním řízení.

Také je dáno na zvážení, zda sankcionování právnických osob za porušení právních předpisů na úseku životního prostředí není již dostatečně zajištěno ve správním řízení, kde na jednotlivých úsecích ochrany životního prostředí aktivně

---

153 <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-61051330-aplikace-zakona-o-trestni-odpovednosti-firem-se-rozjizdi>, zobrazeno 1.12.2013

funguje sankcionování za správní delikty. Proto se lze do budoucna domnívat, že nelze předpokládat strmý nárůst stíhání právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí v oblastech, ve kterých poměrně dobře funguje odpovědnost za správní delikty.

V závěru nezbyvá než konstatovat, že orgány činné v trestním řízení v praxi postupují dle TOPO jen opatrně, až nesměle. Důvodem může být jak jejich zahlcenost, tak nezkušenost, a především krátká legisvakanční lhůta pro seznámení se s problematikou a právní úpravou.

6. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo představit novou právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob v České republice z pohledu jejího využití v oblasti ochrany životního prostředí, jakož i předložit úvahy o změnách a problémech při aplikaci TOPO, čehož bylo dosaženo. Jelikož je život každého člověka bezprostředně ovlivňován životním prostředím, jež ho obklopuje, je žádoucí zachovat životní prostředí alespoň v dosavadní kvalitě a učinit kroky zabraňující jeho ohrožení a poškození.

Na půdě práva k tomu lze využít prostředky správního práva a trestního práva, respektive správně právní odpovědnosti a trestně právní odpovědnosti. V případě plného využití jejich potenciálu, především prostředků trestního práva, by mohlo být životní prostředí a jeho složky v uspokojivé míře chráněno s ohledem na funkce trestního práva. V ochraně životního prostředí je stěžejní ochranná funkce trestního práva ve vztahu k životnímu prostředí jakožto objektu zákonem chráněným, a dále i funkce preventivní, která zabraňuje vzniku ohrožení a poškození životního prostředí případně jeho složek spácháním trestného činu proti životnímu prostředí. Represivní funkce trestního práva se uplatní až proti konkrétnímu pachateli. V této fázi již však většinou nastalo ohrožení či poškození životního prostředí či jeho složek, kdy uvedení životního prostředí do původního stavu není pouze otázkou finanční, kterou lze vyřešit pomocí uložení peněžitého trestu v případě právnických osob v citelné výši, ale především i časovou.

Přijetí trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí prostřednictvím TOPO je výsledkem mnohaletého procesu, jenž nepochybně započal z podnětů podrobně analyzovaných mezinárodních a evropských dokumentů, které jsou pro Českou republiku právně závazné. První návrh zákona z roku 2004, přestože nakonec nebyl schválen, lze považovat za užitečný podklad pro TOPO, jelikož v něm lze shledat určité podobnosti s TOPO, přinejmenším co do struktury, liší se však vymezením institutu přičitatelnosti.

Legislativní proces se v případě přijímání TOPO neobešel bez řady argumentů, a to jak pro, tak proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. Z provedené

konfrontace těchto argumentů plyne, že argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob byly přijetím TOPO v převážné míře vyvráceny.

TOPO představuje zásadní krok směrem ke zlepšení současné neuspokojivé situace, přestože katalog trestných činů proti životnímu prostředí, za které je právnická osoba odpovědná, je oproti fyzickým osobám téměř poloviční. Přičemž ani z Důvodové zprávy nejsou seznatelné důvody, které zákonodárce vedly k tomu, že do § 7 TOPO nezahrnul rovněž zbývající trestné činy z hlavy VIII TZ. Lze si poměrně jasně představit jejich spáchání právnickou osobou, a to krom již shora uvedených případů také u trestného činu zanedbání péče o zvíře z nedbalosti dle § 303 TZ, jestliže například v zemědělském družstvu zabývajícím se chovem drůbeže vlivem dlouhodobého nedostatku personálu se nedostane drůbeži potřebné množství potravy, což může mít za následek i jeho smrt. Dále si lze představit také spáchání trestného činu šíření nakažlivé nemoci zvířat dle § 306 TZ právnickou osobou, když by například zemědělské družstvo chovající skot neoddělilo zvířata nakažená slintavkou a kulhalkou od doposud zdravě vypadajících zvířat, čímž by způsobilo rozšíření nakažlivé nemoci hospodářských zvířat. V neposlední řadě si lze také představit, že právnická osoba spáchá trestný čin šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin dle § 307 TZ například tím, že z nedbalosti neučiní potřebná opatření k odstranění nebezpečí rozšíření škůdce užitkových rostlin, čímž způsobí rozšíření takového škůdce. Konkrétně může jít o přemnožení kůrovce. Aplikační praxe však může přinést i jiné překvapivé případy trestní odpovědnosti právnických osob.

Z provedené analýzy procesu přijímání TOPO se nabízí závěr, že při výběru okruhu trestných činů, za které je právnická osoba odpovědná, se zákonodárce omezil na trestné činy požadované mezinárodními a evropskými dokumenty a trestné činy v oblasti daní, přičemž se podrobněji nezabýval mírou zájmu a potřeby společnosti na odpovědnosti právnických osob za některé z ostatních nevybraných trestných činů, především trestných činů z hlavy VIII TZ. V tomto směru je nepochybně dán prostor pro budoucí novelizaci TOPO ve smyslu rozšíření počtu trestných činů uvedených § 7 TOPO. Nicméně v tomto ohledu se do jisté míry zřejmě uplatní i politické zájmy, přičemž ochrana životního prostředí v době ekonomické krize a politické nestability pravděpodobně nebude figurovat mezi prioritními otázkami. Nastíněné novelizace tedy lze očekávat až v rámci několika let.

S vědomím, že trestně právní postih je prostředkem ultima ratio, lze alespoň doufat, že soudy budou ve světle TOPO stíhat trestné činy proti životnímu prostředí intenzivněji, než jak tomu bylo doposud. K tomu jim může napomoci úsporná, přesto však existující judikatura o trestných činech fyzických osob proti životnímu prostředí. Inspirující rozhodnutí jsou k dispozici rovněž na úseku správních deliktů. Naopak překážkou může být stále ještě poněkud komplikované znění skutkových podstat trestných činů, hlavně co se týká trestných činů poškození a ohrožení životního prostředí a ohrožení životního prostředí z nedbalosti. Ztěžovat rozhodování soudu co do otázky ukládání trestu může skutečnost, že TOPO jednoznačně neurčuje, které sankce mají být právnické osobě uloženy za jednotlivé trestné činy. Bude tedy velmi záležet na úvaze soudu, jaký druh sankce právnické osobě uloží a v jaké výměře, přičemž soud by měl vzít v úvahu povahu a závažnost trestného činu, dosavadní činnost a poměry právnické osoby, význam činnosti právnické osoby pro společnost, očekávané účinky a následky trestu, jednání právnické osoby po spáchání trestného činu a v neposlední řadě zájmy třetích osob. Oproti tomu musí soud posoudit zájem na ochraně životního prostředí a jeho složek. Přesto se jako nejvhodnější druhy sankcí, jež by měly být uloženy právnické osobě, jeví trest zákazu činnosti, peněžitý trest, jakož i propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Naopak méně vhodným se jeví trest zrušení právnické osoby, i když uložení tak přísného druhu trestu za trestný čin proti životnímu prostředí by s určitostí naplnilo preventivní funkci trestního práva.

Nicméně z výsledků statistických ročenek kriminality Ministerstva spravedlnosti za uplynulá léta lze usoudit, že nelze očekávat strmý nárůst agendy. Tím bylo potvrzeno zákonodárcovo mínění podložené zkušenostmi ze zahraničí, že bezprostředně po přijetí TOPO nedojde k několikanásobnému zvýšení agendy orgánů činných v trestním řízení. Může dokonce dojít k situaci, že trestní odpovědnost právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí bude využívána v ještě menší míře, než jak tomu doposud bylo u fyzických osob, a celá problematika tak bude ponechána na úrovni správně právní. Nelze popřít, že správní orgány mají na úseku ochrany životního prostředí poměrně bohaté a cenné zkušenosti, jak lze seznat z činnosti ČIŽP, a to především v oblasti ukládání peněžitých sankcí. Z tohoto důvodu by se mohlo také ukázat, že přijetí trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí bylo nadbytečné. Tyto závěry však buď potvrdí, nebo vyvrátí budoucí praxe.

Za zásadní nedostatek TOPO lze považovat neobvykle krátkou legisvakanční lhůtu, což je nepochybně jeden z důvodů, proč je TOPO dva roky po své účinnosti aplikován jen velmi střídavě. Skutečně nebylo v časových možnostech orgánů činných v trestním řízení se s novou úpravou řádně seznámit, natož ji okamžitě po její účinnosti aplikovat. Tento nedostatek jde k tíži zákonodárce, dokonce se podbízí domněnka, že v poslední době se stává stanovení nepřiměřeně krátké legisvakanční lhůty u stěžejních právních předpisů pravidlem, s ohledem na přijetí NOZ a doprovodných zákonů. Nabízí se proto otázka, zda tak rychlý proces přijetí TOPO nebylo spíše pouhým formálním vyhověním požadavkům obsažených v mezinárodních a evropských dokumentech, než skutečnou vůlí zákonodárce reálně regulovat trestní odpovědnost právnických osob. Za druhý stěžejní důvod způsobující neaplikaci TOPO lze považovat způsobenou změnu v nazírání na koncepci odpovědnosti za trestný čin, jelikož až do okamžiku účinnosti TOPO byla česká právní úprava postavena na principu individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby, a to po dlouhá desetiletí. Nelze tedy očekávat, že takováto revoluční změna v celkové koncepci trestního práva bude praxí přijata ze dne na den.

Positivní je však skutečnost, že nová česká právní úprava může sloužit jako vzor pro jiné státy, které zvažují změnu v koncepci trestní odpovědnosti právnických osob. Aktuálně se jedná o Slovensko, kde se předpokládá inspirace českou právní úpravou, ovšem až čas ukáže, do jaké míry se tak stane. S vědomím vzájemné blízkosti českého a slovenského právního řádu lze vyslovit domněnku, že toto nasvědčuje jisté kvalitě zpracování nové české právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob.

V případě, že by skutečně byl TOPO v budoucnu aktivněji aplikován v současné podobě, má jeho využití bezesporu potenciál v ochraně životního prostředí, a to obzvláště na úseku ochrany lesa, kde je přísný trestněprávní postih více než žádoucí, přestože případné dokazování může být poněkud náročné, hlavně při nedostatku svědků.

Závěrem nezbyvá než popřát TOPO více číselných hodnot ve Statistických ročenkách kriminality v oddílu trestných činů proti životnímu prostředí, které by byly výsledkem aktivnější aplikace trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí, čímž by jednoznačně byla posílena ochrana životního prostředí na území České republiky.

7. Seznam zkratk

TOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Trestní zákon	Zákon č. 140/1961Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Zákon č. 1/1993 Sb., ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY ve znění pozdějších předpisů
OŽP	Ochrana životního prostředí
ES/EU	Evropská společenství/ Evropská unie
VÚSC	Vyšší územně samosprávné celky
ÚSC	Územně samosprávné celky
Lesní zákon	Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších předpisů
Vodní zákon	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, ve znění pozdějších předpisů
Zákon na ochranu přírody a krajiny	Zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o myslivosti	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
IPPC	Integrovaná prevence a omezování znečištění (Integrated Pollution Prevention and Control)

8. Seznam použité literatury

Literatura:

- BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky*. Praha: Linde, 2010, 1533 s. ISBN 978-807-2018-147
- Damohorský, M, *České právo životního prostředí*, Praha: Univerzita Karlova.2003
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha, 2010, xlvii, 629 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4003-387.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb, změna trestního zákoníku a trestního řádu, ze dne 2.3.2011
- Důvodová zpráva k zákonu č.418/2011Sb.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné*, Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432s.
- ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1.svazek. Praha: Linde, 2008, 1243 s. *Zákony - komentáře* (Linde). ISBN 978-80-7201-687-7.
- Fenyk, J., Hájek, R., Stříž, I., Polák, P.: *Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*, 1. díl – Trestní zákoník, Linde Praha, a.s., Praha, 2010
- FENYK, Jaroslav. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, xiii, 169 s. *Komentáře Wolters Kluwer*. ISBN 978-807-3577-209
- FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, c2009, 2 v. *Zákony - komentáře* (Linde). ISBN 978-80-7357-395-9.
- FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem: komentář s judikaturou*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. *Komentátor*. ISBN 978-80-7201-875-8.

- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. ISBN 80-738-0233-3.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Aleš Čeněk, 2004, 343 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7385-6.
- Jelínek, J. a kolektiv.: *Trestní odpovědnost právnických osob – bilance a perspektivy*. Praha: Leges, 2013, 392s.
- JELÍNEK, Jiří a Jiří HERCZEG. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2., aktualiz a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2013, 256 s. Komentátor. ISBN 80-875-7643-8
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007, 270 s. ISBN 978-807-2016-839
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-64-9
- Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. *Římské právo*. 1. Vydání, Praha: C.H.Beck , 1995.
- LANGROVÁ, Veronika. *Přehled judikatury z oblasti životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 378 p. Judikatura (ASPI). ISBN 978-80-7357-252-5
- LANGROVÁ, Veronika. *Přehled judikatury z oblasti životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 378 p. Judikatura (ASPI). ISBN 80-735-7252-4.
- MUSIL, Jan, Marie VANDUCHOVÁ a Jaromír HOŘÁK. *Na křižovatkách práva: pocta Janu Musilovi k sedmdesátým narozeninám*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, c2011, 537 p. ISBN 978-807-4003-882.
- NAMYSŁOWSKA-GABRYSIAK, Barbara. *Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary: komentarz*. Kraków: Zakamycze, 2004. ISBN 83-733-3408-4
- SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009, xlvií, 629 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-3573-829.
- Statistická ročenka kriminality za rok 2009
- Statistická ročenka kriminality 2013

- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285. Str. 2932
- Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. Vyd. 1. v Praze: C.H. Beck, 2012, , 802 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4001-161.

Časopisy a články:

- ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ 1/2007, časopis vydávaný občanským sdružením Česká společnost pro životní prostředí, ev.č. MK ČR E 11476, ISSN:1213-5542
- Prchalová, J. Nový právní předpis EU o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva. *České právo životního prostředí*, 1/2003, č. 7
- Smolek, M. ESD: Trestní sankce v oblasti životního prostředí – revoluce v trestním právu členských států? *Trestněprávní revue*, 2005, č. 12
- Bohuslav, L. : Jaké zkušenosti mají s trestní odpovědností právnických osob některé státy EU? <http://pravniradce.ihned.cz/c1-59952640-jake-zkusenosti-maji-s-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-nektere-staty-eu>

Elektronické zdroje:

- <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=172&CM=1&DF=&CL=ENG>
- <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?CL=ENG&CM=1&NT=172>
- <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=cs&jur=C,T,F&num=C-176/03&td=ALL>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0051:FIN:CS:PDF>
- <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=745&ct1=0>
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=745&ct1=0>
- <http://www.klaus.cz/clanky/2971>
- <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

- <http://pravniciradce.ihned.cz/c1-59952640-jake-zkusenosti-maji-s-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-nektere-staty-eu>
- <http://www.cizp.cz/>
- http://www.cizp.cz/3611_Mimoradne-vysoka-pokuta-1-100-000-Kc-uzivateli-honitby-za-les-zniceny-zveri
- http://www.cizp.cz/3029_Pokuty-nad-100-000-Kc-za-poruseni-povinnosti-na-useku-OL-v-roce-2011
- http://www.cizp.cz/3025_Pokuty-nad-100-000-Kc-za-poruseni-povinnosti-na-useku-OO-v-roce-2011
- http://www.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/oez/embil/11embil/rezzo1_4/rezzo1_4_CZ.html
- <http://www.cizp.cz/Nejdulezitejsi-rozhodnuti>
- <http://pravniciradce.ihned.cz/c1-61051330-aplikace-zakona-o-trestni-odpovednosti-firem-se-rozjizdi>

Právní předpisy:

- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 1/1993 Sb., ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY ve znění pozdějších předpisů
- USTAWA z dnia 28. 10. 2008 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. 2002, Nr. 197, poz. 1661)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego. (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555)
- USTAWA z dnia 6. czerwca 1997 r. Kodeks karny. (Dz.U. z dnia 2. Sierpnia 1997r.)

- USTAWA z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych
- USTAWA z dnia 27 kwietnia 2011 r. o odpadach
- USTAWA z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmech genetycznie zmodyfikowanych
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.11.1995, sp. zn. Tzn 28/95
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6.4.1979, sp. Zn.1 Tz 11/79
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.2.1977, sp. zn. Tzf 3/76:
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. Zn. 5 Tz 274/2001
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2001 č.j. 7a 99/99-03
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28.3.1997 č.j. 7 a 77/94-18
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.12.1999 č.j. 7 a 53/97-27
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27.12.2001 č.j. 7 a 77/99-41
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. Zn. 5 Tt 274/2011

9. Abstrakty v českém a anglickém jazyce

9.1. Abstrakt :

Práce si klade za cíl představit a zhodnotit novou právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob v české republice.

První kapitola je zaměřena na výklad pojmů, které jsou pro naplnění tématu nepostradatelné, byť toto spadá spíše do oblasti teorie práva. Druhá kapitola se zabývá dlouhou cestou České republiky k přijetí trestní odpovědnosti právnických osob v podobě platné a účinné právní úpravy s převážným zaměřením na a prameny mezinárodního a evropského práva. V třetí kapitole je podrobněji představena v současnosti platná a účinná právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob. Výklad je spíše zaměřen na základní stavební kameny úpravy, potažmo na zajímavosti a novoty, které nová právní úprava přinesla. Čtvrtá kapitola obsahuje komparaci se zahraničními úpravami, podrobněji je rozebrána slovenská a polská právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob. V páté kapitole jsou předkládána vodítka pro aplikaci nové právní úpravy výběrem relevantní judikatury. V závěru je rovněž zhodnocena dvouletá doba účinnosti nové právní úpravy a doporučení *de lege ferenda*.

9.2. Abstract :

The main purpose of this thesis is to introduce and also to assess the new law on criminal liability of legal persons which brings really important changes into existing Czech criminal law conception. The first chapter is focused on the explanation of the terms which are indispensable to the topic such as criminal and administrative liability or the definition of the legal entities. The second chapter describes the development of the criminal liability of legal persons in the environmental law on the international and EU background. The third chapter provides a view of the current law basics. Specifically the substantive and procedural law questions are clarified. The fourth chapter offers the comparison especially of the slovak and polish law. In the fifth chapter the relevant judicature is analysed when the results are the basement for the future practising of the courts. In the end of the chapter the frequency of the new law is evaluated and also the recommendation for future utilization is given.

10. Resumé

Criminal liability of legal persons in the environmental law

The main purpose of this thesis is to introduce and also to assess the new law on criminal liability of legal persons which brings really important changes into existing Czech criminal law conception. The new law came into force on the 1st January 2012. The thesis is composed of five main chapters.

The first chapter is focused on the explanation of the terms which are indispensable to the topic such as criminal and administrative liability or the definition of the legal entities. As regards the administrative liability a sample of the practice of the courts is introduced. The part of criminal liability is completed with historical development of environmental crimes. In the end of this chapter the new civil law code is mentioned. The second chapter describes the development of the criminal liability of legal person in the environmental law on the international and EU background. Also the former bill and the legislation process of the new law are presented. The third chapter provides a view of the current law basics. Specifically the substantive and procedural law questions are clarified such as effective repentance or statutory bar on criminal investigation. The part concentrated on environmental crimes which is legal person liable for contains also overview of the statistics about environmental crimes frequency. In the other part related to sanctions their best utilization is suggested. The fourth chapter of the thesis offers the comparison of foreign legislation. Initially the chronological development in european states is provided. Afterthat the demonstration and comparison of the slovak and polish law follows. Interesting is the fact that czech criminal liability of legal person regulation could be used as a draft in neighbour states. In the fifth chapter the relevant judicature is analysed when the results are the basement for the future practising of the courts. In the end of the chapter the frequency of the new law is evaluated and also the recommendation for future utilization is given.

Unfortunately the criminal liability of legal persons for environmental crimes is not applied as often as should be considering the fact that the new law has come into force since 1.1.2012. It depends on future circumstances and courage of judges whether legal persons would be prosecuted more effectively for environmental crimes.

11. Klíčová slova – Key words

životní prostředí - environment

právní osoba – legal person

správní odpovědnost – administrative liability

trestní odpovědnost – criminal liability

trestné činy proti životnímu prostředí – environmental crimes